

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIUS**

P A Ž Y M A

**DĖL GALIMO VAIKO TEISIŲ IR TEISĖTŲ INTERESŲ PAŽEIDIMO ŠVĖKŠNOS
SANATORINĖJE (SPECIALIOJOJE) MOKYKLOJE**

2012-08-03 Nr. (6.3.-2011-33)-PR-166

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, atsižvelgdama į Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigoje 2011-09-15 (Nr. TP-78), 2011-09-16 (Nr. TP-79) ir 2011-09-29 (Nr. TP-91) gautus pranešimus bei Šilutės rajono savivaldybės administracijos 2011-10-28 raštu Nr. R3-5.17-8583 pateiktą informaciją apie situaciją Švėkšnos sanatorinėje mokykloje (pastaba, Šilutės rajono savivaldybės tarybos 2011-12-15 sprendimu Nr. T1-236 pakeistas mokyklos pavadinimas ir patvirtinti nauji Švėkšnos specialiosios mokyklos nuostatai, toliau – Mokykla), atliko tyrimą dėl galimo vaiko teisių ir teisėtų interesų pažeidimo Mokykloje.

Panevėžio rajono vaikų globos namų direktorė Jūratė Pagojienė telefonu informavo (2011-09-15 pranešimas Nr. TP-78), kad 2011-09-13 iš Mokyklos buvo gautas kvietimas 2011-09-16 atvykti į Vaiko gerovės komisijos posėdį, nes vienas nepilnamečis atsisako mokytis Mokykloje. 2011-09-15 paskambino Mokyklos darbuotoja ir pranešė, kad nepilnamečis gražinamas į vaikų globos įstaigą, informavo apie maršrutinio autobuso atvykimo laiką bei paprašė jį pasitikti. Nepilnamečis teigė, jog jam nebuvo paaiškinta kur jis vežamas, prašymą dėl išbraukimo iš mokinių sąrašo padiktavo socialinė pedagogė. J. Pagojienės nuomone, Mokyklos administracija neturėjo teisės išsiųsti vaiką iš ugdymo įstaigos, o išleisdama jį vieną keliauti autobusu, neužtikrino jo saugumo.

Mokyklos mokinys telefonu informavo (2011-09-29 pranešimas Nr. TP-91), kad vyresni nepilnamečiai muša jaunesnius mokinius. Pastarieji apie smurtą informuoja Mokyklos darbuotojus, tačiau tuomet vyresnieji mokiniai kerštaudami dar labiau smurtauja jų atžvilgiu.

Telefonu gauta informacija (2011-09-16 pranešimas Nr. TP-79), kad Mokykloje mokosi dauguma vaikų iš vaikų globos įstaigų. Vaikai atvežami į Mokyklą bei paliekami, niekas jų neaplanco ir nepasiima savaitgaliais, dėl to nepilnamečiai bėga iš Mokyklos.

Mokykloje mokosi tik dalis vaikų, kuriems gali ir turėtų būti teikiama pagalba Mokykloje, kitiems nepilnamečiams reikalinga kitokia pagalba (psichiatrinė, vidutinės priežiūros priemonės), tačiau nemaža dalis vaikų atvyksta su tinkamai jų priėmimui parengtais dokumentais. Mokyklos personalas nėra pajėgus tinkamai vykdyti keliamus tikslus, uždavinius, spręsti vaikų problemas, užtikrinti jų užimtumą ir pan. Informaciją apie situaciją Mokykla slepia arba pateikia pavėluotai. Pareiškėjo teigimu, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigoje 2007 m. buvo atliktas tyrimas dėl situacijos Mokykloje (pastaba: vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2007-08-09 pažyma Nr. 17-2005/KI-66), tačiau, nors ir buvo tam tikri teisinio reglamentavimo ir pan. pakeitimai, situacija Mokykloje iš esmės nėra pasikeitusi.

Tyrimo metu nustatyta:

Šilutės rajono savivaldybės pateikta informacija

1. Šilutės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoja, laikinai einanti administracijos direktoriaus pareigas, Dainora Butvydienė 2011-10-28 raštu Nr. R3-5.17-8583 informavo, kad:

1.1. Šilutės rajono savivaldybės taryba nuo 2010-07-01 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010-05-26 nutarimas Nr. 655) perėmė Mokyklos savininko teises ir pareigas, 2010-07-22 sprendimu Nr. T1-1453 patvirtino Mokyklos nuostatus, 2010-10-28 sprendimu Nr. T1-1539 patvirtino Mokinių priėmimo į Mokyklą tvarkos aprašą bei 2011-07-11 sprendimu nustatė didžiausią leistiną pareigybių skaičių minėtoje ugdymo įstaigoje. Šilutės rajono savivaldybei valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos Mokyklos mokymo ir ūkio reikmėms finansuoti numatytos 2011 ir 2012 metams. Mokyklos finansavimui 2011 m. buvo skirta 784 300 Lt mokinio krepšelio lėšų, aplinkos lėšos – 2 037 000 Lt, medikamentams – 18 000 Lt (dienos norma mokiniui – 1 Lt) ir t.t.

Mokykloje mokosi ir gyvena 98 mokiniai (2011 m. spalio mėn. duomenimis) (9 klasių komplektai), iš kurių 75 vaikai yra atvykę iš vaikų globos įstaigų, 23 – iš šeimų. Tik 3 vaikai yra iš Šilutės rajono savivaldybės.

1.2. Mokiniai į Mokyklą priimami vadovaujantis minėtu aprašu, kuris parengtas atsižvelgiant į Švietimo ir mokslo ministerijos ir Sveikatos apsaugos ministerijos 2009-02-24 raštu Nr. SR-18-03-13 pateiktas rekomendacijas. Dokumentų priėmimas mokytis pagal pradinio ir pagrindinio ugdymo programas pradamas nuo birželio 1 d. ir baigiamas rugsėjo 1 d. Iki rugsėjo 1 d., vadovaudamasi Šilutės rajono savivaldybės tarybos nustatytu klasių komplektų skaičiumi, Mokykla sukomplektuoja klases. Numatytas minimalus mokinių skaičius klasėje -10, maksimalus - 14.

Jau keli metai Mokykla susiduria su mokinių priėmimo problema. Nors vaiko mokymusi Mokykloje galima pasirūpinti nuo birželio mėn., tačiau ugdymo įstaigos piktnaudžiauja ir mokinio neišleidžia tol, kol neįregistruoja jo Mokinių registre. Atsižvelgiant į prašymus, rezervuojamos vietos Mokykloje, tačiau mokinių rugsėjo 1 - 5 d. nesulaukiama (dažniausiai iš šeimų, bet pasitaiko ir iš vaikų globos įstaigų). Kai Mokyklos darbuotojai pradeda ieškoti neatvykusių mokinių, gauna pranešimus, kad pastarieji dar bandys mokytis savo mokykloje. Spalio mėn. pradžioje, kai mokyklos užregistruoja vaikus Mokinių registre, tėvai ar kiti įstatyminiai vaiko atstovai pradeda siųsti prašymus dėl mokinių priėmimo, todėl pasitaiko atveju, kad kai kuriose klasėse nebelieka laisvų vietų. 2011 - 2012 mokslo metais tokia situacija buvo 6 ir 8 klasėse. Dėl šios priežasties kyla nepasitenkinimas, priekaištai, kad Mokykloje vaikams nebėra vietų.

1.3. Šilutės rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyrius (toliau – VTAS) yra gavęs informacijos apie galimai pažeidžiamas vaikų teises Mokykloje. Visų nusiskundimų pobūdis yra panašus: mokiniai nenori gyventi Mokykloje, bėga iš jos, tarp auklėtojų, mokytojų ir mokinių, taip pat tarp bendraamžių yra įtempti santykiai, blogos vaikų buitinės ir gyvenimo sąlygos, mokiniai vartoja alkoholį, rūko, personalas ne visada tinkamai sprendžia konfliktines ir kritines situacijas. VTAS specialistai kartą per mėnesį, o esant būtinybei ir dažniau, lankosi Mokykloje, bendrauja su vaikais, Mokyklos administracija, pedagogais, sudarydami sąlygas tiek vaikams, tiek darbuotojams tiesiogiai išsakyti savo problemas bei kartu ieškoti galimų sprendimo būdų, siekiant tinkamai užtikrinti vaikų teises bei jų teisėtus interesus. Atsižvelgiant į problemų pobūdį, VTAS 2011-05-20 raštu Nr. R3(17.27)-4136 pateikė rekomendacijas dėl vaiko teisių užtikrinimo Mokykloje.

VTAS 2011-05-20 raštu Nr. R3(17.31)-4137) raštu kreipėsi į Marijampolės vaikų globos namus „Putinas“ dėl nepilnamečio (*duomenys neskelbtini*) 2011-05-23 raštu Nr. R3(17.31)-4166 į Telšių globos namus dėl (*duomenys neskelbtini*), 2011-05-23 raštu Nr. R3(17.31)-4165 į Šiaulių miesto Vaiko teisių apsaugos skyrių dėl (*duomenys neskelbtini*) problemų sprendimo. Atsakymas buvo gautas tik iš Šiaulių miesto savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyriaus. Siekdami išsamiau identifikuoti problemas bei imtis priemonių joms pašalinti, VTAS specialistai 2011-09-22 raštu Nr. VT2999(17.28)-7486 kreipėsi į Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Šilutės rajono policijos komisariatą dėl informacijos pateikimo apie vaiko teisių pažeidimus Mokykloje. VTAS tarpininkavo ir dėl medicininių paslaugų teikimo užtikrinimo Šilutės psichikos ir psichoterapijos centre. Apie tai buvo informuota Mokykla.

1.4. Savivaldybėje 2011-09-30 buvo organizuotas pasitarimas dėl problemų Mokykloje. VTAS ir Švietimo skyrius taip pat iniciavo susitikimą su Mokyklos darbuotojais. Susitikimo metu buvo tikimasi išklaudyti darbuotojų problemas, siūlymus, pageidavimus dėl darbo su elgesio, emocijų ir psichikos sutrikimų turinčiais vaikais. Švietimo skyriaus ir VTAS specialistai ir toliau sistemingai lankysis Mokykloje, bendraus su mokiniais, Mokyklos administracija, mokytojais, auklėtojais, teiks rekomendacijas, siūlymus dėl vaiko teisių užtikrinimo, veiklos tobulinimo.

Bendraudant su Mokyklos administracija, mokytojais, auklėtojais, vaikais, susipažinus su vaikų buities, gyvenimo sąlygomis, Mokyklos veiklą reglamentuojančiais teisės aktais, išskirtinos šios problemos:

1.4.1. Per didelis mokinių skaičius ir per mažas personalo, dirbančio tiesiogiai su vaikais, skaičius. Dėl didelio mokinių skaičiaus sudėtinga užtikrinti mokinių saugumą. Dauguma vaikų yra agresyvūs vienas kito ir suaugusiųjų atžvilgiu. Mokykla nepajėgi tinkamai koreguoti jų elgesio, daugiausiai atvejų „gesina gaisrus“. Trūksta pagalbos specialistų – psichologų, socialinių pedagogų, vaikų ir paauglių psichiatro.

1.4.2. Mokyklos finansavimo problemos. Mokyklos pagrindinė veikla yra švietimas, todėl daugiausia lėšų skiriama ugdymo reikmėms. Trūksta lėšų vaikų sveikatos ir socialinei apsaugai.

1.4.3. Nepritaikytos pagal vaikų poreikius buities ir gyvenimo sąlygos. Vaikai kambariuose gyvena po 4 - 5, sanitariniai mazgai, prausyklos yra bendros visiems tame aukšte gyvenantiems vaikams. Dėl 1967 metais statyto bendrabučio išplanavimo, sudėtinga struktūrizuoti aplinką, nėra galimybės vaikams gyventi šeimynose. Sudėtinga įrengti virtuvėlę, skalbyklą, trūksta patalpų rūbams džiovinti ir t.t., todėl nėra galimybės tinkamai formuoti vaikų socialinius įgūdžius, ruošti vaikus savarankiškam gyvenimui.

1.4.4. Sveikatos apsaugos ministerijos teiktose rekomendacijose (2009-02-24 raštas Nr. SR-18-03-3) nurodyta, kad pratęsiant vaikams mokymosi Mokykloje trukmę, turėtų dalyvauti vaikų ir paauglių psichiatras, tačiau šiuo metu nėra galimybės vadovautis pateiktomis rekomendacijomis, kadangi tokios specializacijos specialistų trūksta visoje Lietuvoje. Mokykloje dirba gydytojas psichiatras.

1.4.5. Daugumas vaikų galimybę sugrįžti į namus turi tik atostogų metu, kadangi dėl didelio atstumo tėvai ir globėjai (rūpintojai) negali paimti vaikų savaitgaliais. Tai viena iš priežasčių, dėl ko vaikai bėga iš Mokyklos (vaikų teigimu, jie bėga iš Mokyklos, nes pasiilgsta namų, draugų ir kt.). Pastebima, kad tie vaikai, kurie bent kartą per mėnesį išvyksta į namus, jaučiasi saugesni bei geriau elgiasi.

1.4.6. Tėvai ir globėjai (rūpintojai) nepakankamai aprūpina vaikus mokymosi priemonėmis, rūbais, avalyne, asmens higienos priemonėmis ir t.t.

1.4.7. Nors Sveikatos apsaugos ministerijos teiktose rekomendacijose buvo atkreiptas dėmesys į atrankos kriterijus bei susiaurintas ligų sąrašas, tačiau praktika rodo, kad Mokykloje mokosi dalis vaikų, kuriems turėtų būti skiriamos minimalios arba vidutinės priežiūros priemonės.

1.4.8. Vaikai neparengti mokytis Mokykloje. Tėvai, globėjai (rūpintojai) nepaaiškina vaikams, kodėl jie turi tęsti mokymąsi Mokykloje, kiek laiko jie ten praleis, kaip vyks jų pasiėmimas ir t.t. arba paaiškina klaidingai, nurodydami, kad dėl netinkamo elgesio jie privalo mokytis Mokykloje. Dažnai vaikams pasiūloma rinktis mokytis Mokykloje arba socializacijos centre.

1.5. Mokyklos darbuotojams rengiami seminarai bei mokymai su elgesio, emocijų ir socialinės raidos sutrikimus turinčiais mokiniais. Mokyklos mokytojai dalyvavo Lions Quest mokymuose. Tikėtina, kad mokytojų įgytos žinios ir patirtis sudarys galimybę kokybiškiau teikti paslaugas mokiniams.

1.6. Mokykla dalyvauja projekte Regioninės priemonės Nr. VP3-2.2 ŠMM-09-R „Specialiųjų mokyklų pertvarka, metodinių centrų steigimas“, projekto įgyvendinimui numatyta skirti iki 2 milijonų Lt infrastruktūros modernizavimui, aprūpinimui įranga, organizacine technika ir baldais. Įgyvendinant projektą tikimasi pagerinti mokinių buitines ir gyvenimo sąlygas.

Šilutės rajono savivaldybė yra numačiusi koreguoti Mokyklos nuostatus, pakeisti mokyklos paskirtį į specialiosios mokyklos, skirtos mokymas mokytis pagal pritaikytas pradinio, pagrindinio ir socialinių įgūdžių ugdymo programą elgesio ir emocijų sutrikimų turintiems mokiniams.

2. Siekdama išsiaiškinti pranešimuose nurodytas aplinkybes, aptarti Mokyklos problemas ir galimus jų sprendimo būdus vaiko teisių apsaugos kontrolierė Edita Žiobienė, patarėjai Kristina Matuzienė, Renata Stankevičienė ir Egidijus Meilus 2011-11-28 lankėsi Šilutės rajono savivaldybėje ir Mokykloje.

Susitikimo su tuometiniu Šilutės rajono savivaldybės meru Virginijumi Pozingiu, Šilutės rajono savivaldybės administracijos, Švietimo ir Vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistais metu, aptartos problemos, susijusios su Mokykla. Šilutės rajono savivaldybės mero V. Pozingio teigimu, savivaldybė siekia, kad mokykla išliktu ir taptų specialiąja mokykla. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010-05-26 nutarimu Nr. 655 Švėkšnos sanatorinės mokyklos savininko teisės ir pareigos perduotos Šilutės rajono savivaldybei, tačiau šioje ugdymo įstaigoje dauguma vaikų yra atvykusių iš kitų savivaldybių. Lėšos mokyklai skiriamos, tačiau būtina pastatų renovacija, o tam savivaldybė lėšų neturi. Tikimasi pagalbos ir naudos iš projekto „Specialiųjų mokyklų pertvarka, metodinių centrų steigimas“. Planuojama mokyklą pertvarkyti į metodinį centrą emocijų, elgesio ir socialinės raidos sutrikimų turintiems vaikams. Susitikimo metu buvo atkreiptas dėmesys, kad Mokykloje mokosi vaikai, kurių elgesys reikalauja didelio, pastovaus dėmesio. Mokykloje yra per daug vaikų, todėl ne visada darbuotojai gali tinkamai reaguoti į įvairias situacijas.

Mokyklos direktorė L. Navickienė teigė, kad Mokykloje per didelis mokinių skaičius, o su vaikais dirbančio personalo yra mažai. Mokykla negali įdarbinti vaikų ir paauglių psichiatro, nes šių specialistų Lietuvoje trūksta. L. Navickienė teigė, kad vaikai atvykdami mokytis į jos vadovaujamą įstaigą dažniausiai nežino į kokią mokyklą pateko. Vaikų teigimu, jiems dažnai pateikiama alternatyva - mokytis Mokykloje arba mokytis socializacijos centre. L. Navickienė paaiškino, kad abejonių kelia ir kai kurių vaikų nustatyti sveikatos sutrikimai, tačiau jų teisingumo patikrinti negali.

Mokyklos direktorė L. Navickienė nurodė, kad Mokykloje mokosi ypatingi vaikai, kuriems reikalinga nuolatinė priežiūra dėl jų elgesio (psichozių ir pan.). Tokiems vaikams trūksta pagalbos,

dažnai po mokymosi Mokykloje jie grįžta į namus, į tą pačią aplinką, kuri jiems nėra palanki. Taip pat paaiškino, kad kai kuriais vaikais tėvai, globėjai (rūpintojai) tinkamai nepasirūpina, nelanko jų, dėl ko tenka kreiptis į savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrius.

L. Navickienės teigimu, kad situacija Mokykloje pasikeistu, būtina renovuoti Mokyklos bendrabutį, nes jis labai senas. Direktorė tikisi, kad Mokykla, dalyvaudama projektuose, taps metodiniu centru.

Lankantis Mokyklos bendrabutyje pastebėtina, kad vaikų kambariai, kuriuose gyvena po 4 – 5 vaikus, yra labai skurdūs, baldai seni, susidėvėję. Vaikų asmeniniai daiktai, drabužiai bei higienos priemonės yra užrakinami spintose. Mokyklos personalas paaiškino, jog taip yra dėl to, kad vaikai nemoka naudotis daiktais, vagia juos vienas iš kito, plėšo ir pan., todėl daiktai yra saugomi ir išduodami auklėtojui.

Šilutės rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyriaus pateikta informacija

3. VTAS 2011-12-02 raštu Nr. R3(17.27)-9547 informavo, kad, nors VTAS specialistai nuolat lankosi Mokykloje, bendrauja su Mokyklos administracija, vaikais, auklėtojais, pedagogais, medicinos darbuotojais, policijos pareigūnais, kitų savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriais, vaikų globos įstaigų administracijomis, teikia informaciją Šilutės rajono savivaldybės administracijai, tačiau situacija Mokykloje išlieka sudėtinga. Pagrindinės problemos susidaro dėl pačios Mokyklos statuso, ydingos vaikų priėmimo tvarkos, didelio vaikų skaičiaus, tinkamų gyvenimo sąlygų vaikams nesudarymo, reikalingų paslaugų mokiniams užtikrinimo kokybės ir kvalifikuotų specialistų stokos, neigiamo tiek kai kurių vaikų globos įstaigų, tiek Mokyklos darbuotojų požiūrio į vaikų problemas, jų problemų sprendimą, nemokėjimą elgtis krizinėse situacijose, vaikų nuomonės nepaisymo.

Remiantis praktiniais pastebėjimais, VTAS mano, kad dalis Mokykloje besimokančių vaikų galėtų mokytis bendrojo ugdymo mokyklose, daliai vaikų reikalinga teikti pagalbą vaikų socializacijos centruose ir tik dalis vaikų galėtų mokytis Mokykloje. Tačiau Mokykloje vaikai turėtų gauti specializuotas, jų sveikatos būklę atitinkančias paslaugas, o ne tik apsiriboti socialinio pedagogo, psichologo, logopedo teikiamomis konsultacijomis, kurias vaikai turi galimybę gauti ir bendrojo ugdymo mokykloje.

VTAS specialistams nuolat lankantis Mokykloje, susipažįstant kaip sprendžiamos vaikų teisių ir teisėtų interesų užtikrinimo problemos, pastebėta, kad dėl pagalbos Mokykla dažniausiai kreipiasi į policijos pareigūnus. Susidaro dviprasmiška situacija: Mokykloje vaikai turėtų jaustis saugiai, laikytis sveikatą tausojančio režimo, tačiau ugdymo įstaigoje nuolat lankosi policijos pareigūnai, kurie pradeda ikiteisminius tyrimus dėl vaikų savavališko pasišalinimo iš Mokyklos, smurto bendraamžių tarpe naudojimo, viešosios tvarkos pažeidimų, surašo administracinių teisių pažeidimų protokolus nepilnamečiams dėl rūkymo, alkoholinių gėrimų vartojimo ar turėjimo, chuliganizmo ir t.t. Susidaro išpūdis, kad Mokyklai reikalingas ne sanatorinės mokyklos, bet socializacijos centro statusas. Pastebėtina, kad Mokyklos administracija į VTAS niekada nesikreipė ir neprašė pagalbos, sprendžiant jiems iškilusias problemas dėl vaikų. Jaudina tai, kad vaikų gyvenimo sąlygos yra nepritaikytos vaikų poreikiams ir artimiausiu metu nėra galimybės jas iš esmės pagerinti, nors ne kartą yra diskutuota su Mokyklos administracija apie tai, kad jie ir turimomis galimybėmis turi ugdyti vaikų savarankiško gyvenimo įgūdžius (vaikų daiktai, rūbai, mokymosi priemonės, žaislai turi būti vaiko kambaryje, jis turi mokėti juos tvarkyti, rengtis pagal sezoną, žinoti kada reikia juos

skalbti ir kaip tai daryti ir t.t., sudaryti galimybę vyresniems vaikams gamintis maistą, atlikti namų ruošos darbus, auginti gėles ir t.t.), tačiau situacija nesikeičia. Mokyklos administracija teigia, kad vaikams yra nesaugu turėti asmeninius daiktus, nes jie jų nesaugo, be to kilus agresijos priepuoliams, jie viską plėšo, gadina, gali sužeisti tiek save, tiek aplinkinius.

Vien VTAS pastangų spręsti Mokyklos problemas neužtenka. VTAS nuomone, reikėtų spręsti klausimą dėl Mokyklos statuso tikslingumo, įvertinti šiuo metų teikiamų vaikams paslaugų kiekį ir kokybę, ieškoti galimybių šias paslaugas gauti vaikui artimiausioje aplinkoje. VTAS pažymėjo, kad vaiko teisių apsaugos kontrolierės susitikimo su Šilutės rajono savivaldybės meru ir administracijos atstovais, jie išreiškė apgailėstą, kad savivaldybė neturi lėšų, kurios būtų skirtos mokyklos bendrabučio remontui, todėl darytina prielaida, kad vaikai ir toliau gyvens jų poreikius neatitinkančiose gyvenimo ir buities sąlygose.

4. VTAS pateikė dokumentų, susijusių su tirama situacija, kopijas (aktai, paaiškinimai, kreipimaisi, paklausimai institucijoms ir jų atsakymai, ikiteisminio tyrimo institucijų atsakymai ir pranešimai apie nutrauktus ikiteisminius tyrimus ir kt., viso 92 lapai):

4.1. VTAS 2011-05-10 užregistravo Kelmės rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyrius pranešimą, kad iš Mokyklos nuolat bėga vaikai. Kelmės rajone suradus pabėgusius vaikus, pastarieji teigė, jog Mokykloje vaikai yra mušami, su jais grubiai bendraujama.

4.2. VTAS inicijuoto Mokykloje 2011-05-13 įvykusio pasitarimo metu buvo nuspręsta, kad VTAS paruoš rekomendacijas Mokyklai dėl vaiko teisių užtikrinimo ir nuo 2011 m. rugsėjo m. VTAS specialistai Mokykloje lankysis kiekvieną mėnesį.

4.3. VTAS 2011-05-20 raštu Nr. R3(17.27)-4136 Mokyklai pateikė rekomendacijas: išklausti mokinių nuomonę; informuoti mokyklos darbuotojus apie atsakomybę už vaiko teisių pažeidimus; glaudžiau ir intensyviau bendradarbiauti su vaiko įstatymiais atstovais, vaiko teisių apsaugos skyriais; siekti, kad vaikai Mokykloje būtų kiek įmanoma trumpiau; daugiau dėmesio skirti popamokinei veiklai bei saugaus ir sveiko mikroklimato formavimui; ypatingą dėmesį skirti vaikams, kuriems paskirtas medikamentinis gydymas ir kt.

4.4. Šilutės rajono policijos komisariato Žemaičių Naumiesčio policijos pareigūnai 2011-05-10 ir 2011-05-19 surašė nutarimus pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisių pažeidimų kodekso 178 straipsnio 5 dalį. Pateikė Mokyklos pedagogų tarnybinių pranešimų kopijas, kuriose pranešama apie Mokyklos mokinius, kurie galimai apsvaigę nuo alkoholio.

4.5. VTAS 2011-09-16 pasitarimo protokole Nr. 2 nurodyta, kad apžiūrėjus Mokyklos patalpas matyti, kad kambariai, kuriuose miega po 4 - 5 vaikus, yra ypatingai skurdūs, nejaukūs. Kambariuose nėra nei vieno vaiko asmens daikto, gėlės, paveiklo, rūbų, žaislų, nuotraukų, kitų asmeninių daiktų. Direktorė L. Navickienė nurodė, kad vaikai nemoka naudotis asmeniniais daiktais, juos laužo, gadina, vagia, gali sužaloti vienas kitą ir t.t., todėl kambariuose iš esmės yra tik vaiko lova ir nieko daugiau. Vaikų drabužiai, kiti asmeniniai daiktai yra laikomi poilsio kambaryje ir išduodami tik auklėtojai prižiūrint. Mergaitėms higieniniai paketai išduodami tik joms paprašius slaugytojos. Vaikams nėra sudaryta sąlygų patiems mokyti gaminti maistą, atlikti namų ruošos darbus, gyventi šeimynose. Patys vaikai kambarių netvarko, nes direktorės L. Navickienės teigimu, jie nemoka to daryti arba nenori. Viso bendrabučio patalpos apgailėtinos būklės, skurdžios, joms reikalingas remontas, baldai, namų apyvokos daiktai, patalynė, vaikų užimtumui skirtos priemonės ir kt. Prie bendrabučio nėra įrengtų vaikų poilsio zonų, teritorija neaptverta.

Mokyklos direktorės L. Navickienės teigimu, bendradarbiavimas su policijos pareigūnais neduoda reikiamo rezultato. Policijos pareigūnai ne visuomet nori pradėti ikiteisminius tyrimus dėl vaikų, kurie savavališkai pasišalina iš Mokyklos, suradimo.

L. Navickienė pripažino, kad dalis vaikų turėtų būti ugdomi vaikų socializacijos centre, bet ne Mokykloje, todėl tiek mokytojams, tiek auklėtojams labai sunku dirbti su tokiais vaikais, nes jie nėra tam paruošti, todėl tarp darbuotojų ir vaikų dažnai kyla konfliktinės situacijos. Pasak L. Navickienės, Šilutėje nėra vaikų ir paauglių psichiatro, neįmanoma rasti specialisto, kuris nuolat dirbtų Mokykloje. Direktorė pripažino, kad Mokykloje nemažai rūkančių ir alkoholi vartojančių vaikų, tačiau sukontroliuoti iš kur jie įsigyja svaigalų yra sunku.

4.6. VTAS 2011-10-11 apsilankymo Mokykloje akte Nr. 44 nurodyta, kad mokinės teigė, jog Mokykloje mokiniai iš auklėtojų nuolat patiria psichologinį smurtą. Auklėtojai vaikus išvadina necenzūriniais žodžiais, be priežasties uždaro į izoliatorių ir suleidžia vaistus. Mokinės pripažino, kad dauguma mokinių rūko, neretai pasitaiko atveju, kad vaikai vartoja alkoholi. Vaikai teigė, kad patys miestelyje nusiperka tabako gaminių, tačiau yra ir auklėtojų, kurie vaikams nuperka cigarečių, norėdami, kad jie jų klausytų. Pokalbio metu vaikai paaiškino, kad jie supranta mokymąsi Mokykloje kaip bausmę dėl netinkamo elgesio (bėgimo iš vaikų globos įstaigų, vengimo lankyti mokyklą ir kt.). Nepilnamečiai paaiškino, kad jiems buvo siūloma rinktis, ar jie nori važiuoti į vaikų socializacijos centrą, ar į Mokyklą. Dauguma vaikų Mokykloje mokosi jau antrus metus, tačiau yra vaikų, kuriems mokymosi trukmė pratęsta ir prasimokius 2 - 3 metus. Vaikai skundėsi, kad niekas su jais nebendruoja, pasisakyti dėl smurto jie neturi kam, nes jais niekas netiki. Nei vienas vaikas nepaneigė fakto, kad tarp bendraamžių dažnai vyksta muštynės, tačiau prieš juos smurtauja ir auklėtojai. (*duomenys neskelbtini*) teigė, kad jam per veidą sudavė Mokyklos direktorė L. Navickienė. Dėl Mokyklos direktorės L. Navickienės galimai netinkamo elgesio mokinių atžvilgiu ir kt. buvo nuspręsta raštu informuoti Šilutės rajono savivaldybės administracijos Švietimo skyrių.

4.7. Mokyklos direktorė L. Navickienė 2011-10-24 raštu Nr. V12(1.10)-50 VTAS paaiškino, kad nei vienas darbuotojas nėra netinkamai pasielgęs su vaikais ir pateikė darbuotojų paaiškinimus. L. Navickienė paaiškino, kad Mokyklos darbuotojų ir visos bendruomenės nuomone, mokinės tyčia šmeižia Mokyklą ir joje dirbančius žmones. Pačios merginos nuolat atvirai grasina skųstis VTAS, tyčia provokuoja ir erzina auklėtojus, mokytojus ir kitus darbuotojus, vadina juos necenzūriniais žodžiais.

L. Navickienės teigimu, Mokykla, siekdama nustatyti 6 mokinių girtumą, kreipėsi į policiją. Mokykla įsigijo alkoholio matuoklį. Mokiniam cigarečių darbuotojai neperka. Galbūt patys mokiniai, kai lankosi miestelyje, jų įsigyja. Vaikai rūko ir vykdyti rūkymo prevenciją tikrai nesiseka, nes 85 (iš 98 mokinių) mokiniai į Mokyklą atvyko jau įpratę rūkyti.

4.8. VTAS 2011-11-23 apsilankymo akte Nr. 48 nurodyta, kad VTAS darbuotojai lankėsi Mokykloje, siekdami pasikalbėti su vaikais ir socialine pedagoge Simona Juciūte. Apsilankymo metu VTAS specialistai aiškinosi įvairias konfliktines situacijas, susijusias su konkrečiais vaikais. Lankymosi metu viena mokinė skundėsi, jog ją skriaudžia auklėtoja, tačiau tuo pačiu metu mergaitė elgėsi nenusakomai: ji čia pat šaukė ant socialinės pedagogės, auklėtojos, grasino rašyti pareiškimą dėl smurtavimo ir čia pat atsiprašinėjo dėl savo blogo elgesio, necenzūrinių žodžių vartojimo.

Mokyklos socialinė pedagogė Simona Juciūtė teigė, kad pagrindinė problema bendraujant su vaikais yra ta, jog jie nepriima jokios kitos informacijos bei pastabų, jei tai neatitinka jų pageidavimų. Skirti nuobaudą dėl padaryto prasižengimo, netinkamo elgesio kitų vaikų ar suaugusiųjų atžvilgiu, yra sudėtinga, nes jie tai priima kaip jų teisių pažeidimą ir net psichologinį

smurtą. Simonos Juciūtės teigimu, policija neužtikrina bendradarbiavimo, nes į pranešimus reaguoja pasyviai, neinformuoja Mokyklos apie priimtus sprendimus. VTAS rekomendavo Mokyklos socialinei pedagogei palaikyti glaudesnius ryšius su vaikais ir kt., taip pat nutarė kreiptis į Šilutės rajono policijos komisariatą dėl glaudesnio ir efektyvesnio bendradarbiavimo su Mokykla.

4.9. Nepilnamečio (*duomenys neskelbtini*) 2011-10-11 paaiškinime teigiama, kad Mokyklos direktorė „be žodžių trenkė per veidą ir pasakė, kokią teisę tu turi mušti vaikus“.

L. Navickienė 2011-10-17 paaiškinime nurodė, kad pamatė verkiantį mokinį, kuri pasakė, jog jį sumušė (*duomenys neskelbtini*). L. Navickienės teigimu, „<...> su vaiku priėjau prie (*duomenys neskelbtini*) ir mes pradėjome kalbėtis. (*duomenys neskelbtini*) suspaudęs kumščius vėl šoko ant (*duomenys neskelbtini*), grasindamas vėl sumušti, aš ranka stumtelėjau ir pataikiau jam į veidą“.

Nepilnametis (*duomenys neskelbtini*) 2011-10-17 paaiškinime nurodė, kad nematė, jog direktorė L. Navickienė (*duomenys neskelbtini*) suduotų per veidą.

Mokyklos darbuotoja Vilija Venskienė 2011-10-18 paaiškinime teigė, kad (*duomenys neskelbtini*) išvadino direktorę necenzūriniais žodžiais ir po to kumščiais puolė (*duomenys neskelbtini*). V. Venskienės teigimu, ji matė, kad „direktorė šoko į tarpą“.

Švėkšnos sanatorinės mokyklos pateikta informacija

5. Mokykla 2011-12-02 raštu Nr. V12-136-(1.10) informavo, kad 2011-12-01 Mokykloje mokėsi 97 mokiniai, iš jų 72 iš vaikų globos įstaigų, 25 – iš šeimų. Mokykla turi (2011-09-01) 73,25 darbuotojų etatų: socialinio pedagogo – 1, psichologo – 2, logopedo – 0,5, mokytojo padėjėjo – 3, auklėtojų – 20,5, specialiojo pedagogo – 0,5, logopedo – 0,5, gydytojo – 1, naktinių auklių – 9, slaugytojų – 9,5 ir kt.

Klasėje - grupėje yra 10-14 mokinių. Vienu metu su vaikais dirba vienas auklėtojas. Yra trys mokytojų padėjėjai. Mokykloje kasdien budi dvi medicinos slaugytojos, dirba socialinė pedagogė, psichologė. Naktimis budi 5 naktiniai budėtojai ir viena medicinos slaugytoja. Personalas nėra pajėgus nuolat matyti kiekvieną vaiką ir užkirsti kelią galimiems smurto atvejams. Siekiant teikti kokybiškas pagalbos vaikams paslaugas, būtina mažinti mokinių skaičių mokykloje bent iki 70, didinti personalo, tiesiogiai dirbančio su mokiniais, skaičių; tobulinti mokinių priėmimo tvarką, kad į Mokyklą negalėtų patekti delikventinio elgesio bei mokykloms ar globos institucijoms neparankūs vaikai.

Mokyklos direktorės L. Navickienės nuomone, per didelis mokinių skaičius, tiesiogiai su vaiku dirbančio personalo trūkumas ir patalpų nepritaikymas gyventi tokius sutrikimus turintiems vaikams, labiausiai įtakoja iškylančias problemas.

Mokykla dalyvauja Europinių fondų remiame projekte VP3-2.2-ŠSM-09-V Priemonės. Specialiųjų mokyklų pertvarka, metodinių centrų steigimas, kurio pradžia numatyta 2012 m. Tam yra skirta 2 mln. Lt. Vykdam šį projektą turėtų būti įgyvendinta pagrindinė mokyklos vizija - kokybiškos pagalbos teikimas vaikams, turintiems elgesio ir emocijų sutrikimus. Projekte numatyta pertvarkyti medicininės pagalbos tiekimą (įrengiant vaikams nusiramino kambarius), išigyjant daugiau vaikų nusiramino reikalingų priemonių. Pertvarkant medicinos patalpų išplanavimą, taip, kad būtų stebimas kiekvienas vaikas. Yra numatyta pagerinti sąlygas mokinių gyvenamosiose patalpose, keičiant patalpų išplanavimą, kad mokiniai galėtų gyventi po 2 - 3 viename kambaryje. Rengiant lėšų biudžetą planuojama numatyti lėšas konsultantų kvietimui iš kitų kompetentingų institucijų. Taip pat numatyta mažinti mokinių skaičių bei didinti pagalbos mokiniui personalų skaičių, perorganizuojant turimus etatus.

Mokykla taip pat informavo, kad:

5.1. Vaiko, kuriam prasidėjo isterijos ir agresijos priepuolis, nusiramimui yra skirta tik viena palata prie medicinos slaugytojų budėjimo kambario. Kambaryje vaikai praleidžia iki 2 valandų, kol nurimsta, juos nuolat stebi medicinos slaugytojos padėjėja. Mokyklos direktorės 2011-08-31 įsakymais Nr. V1-97-(1.3) ir Nr. V1-97-(1.3) patvirtintos Mokinių sveikatos priežiūros ir Guldymo į sveikatos priežiūros palatas tvarkos.

Mokinių sveikatos priežiūros tvarkoje nurodyta, kad: gydytojas psichiatras mokslo metų eigoje gali rekomenduoti mokinių išsiųsti iš mokyklos, kai pagal jo sveikatos būklę ar ligos pobūdį vaikas negali gyventi kolektyve; mokslo metų pabaigoje gyd. psichiatras teikia rekomendacijas Mokytojų tarybai dėl tolimesnio vaikų mokymosi mokykloje ar jo išsiuntimo iš mokyklos nepraėjus 3 m. laikotarpiui; kai vaiko elgesio neįmanoma koreguoti pedagoginėmis psichologinėmis priemonėmis, jis yra nukreipiamas gydytojo psichiatro konsultacijai (tuo atveju kai darbuotojai negali susisiekti su gydytoju psichiatru asmeniškai, med. slaugytojų kabinete gydytojo psichiatro kontrolei yra vedamas žurnalas, kuriame savo pastebėjimus bei vaiko elgesio įvertinimą rašo med. slaugytojos ir auklėtojai, socialinė pedagogė, psichologė.). Per adaptacinį laikotarpį mokinys yra stebimas pedagoginio personalo ir psichologo. Pagal minėtą tvarką, jeigu vaikas sėkmingai adaptuojasi, gydytojas vaiką konsultuoja planine tvarka – per vieną mėnesį nuo jo atvykimo į mokyklą. Yra buvę atvejų, kai siuntime vaiko diagnozė neatitiko jo būklės. Tokiais atvejais vaikas priimamas, tačiau vaiko įstatyminių atstovų prašoma patikslinti diagnozę. Jeigu vaiko diagnozė visiškai neatitinka priėmimo į mokyklą tvarkoje nurodytų diagnozių, vaikas nepriimamas.

Guldymo į sveikatos priežiūros palatas tvarka nustato, kad vaikas guldomas į palatą tik gydytojo nukreipimu dėl somatinių susirgimų bei paūmėjus emocinei psichinei sveikatai. Medicinos slaugytoja be gydytojo rekomendacijos gali paguldyti vaiką tik iki 2 val., esant tam tikrai situacijai: kai vaikas pats prašo ir jam būtina pabūti vienam ar nusiraminti; akivaizdu, kad vaikas serga; vaiko emocinė būseną yra pavojinga pačiam vaikui ar kitiems vaikams. Minėtoje tvarkoje nustatyta, kad be kuriuo atveju su vaiku palatoje turi būti med. slaugytoja ar med. slaugytojos padėjėja.

5.2. Visi mokiniai yra prirašyti prie Šilutės šeimos gydytojų centro „Sveikatos darna“. Kiekvieną trečiadienį šeimos gydytoja V. Giedraitienė atvyksta į Mokyklą apžiūrėti vaikų.

Dėl sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo Mokyklos mokiniams problemų nekyla. Mokykla bendradarbiauja su Klaipėdos apskrities ligoninės Vaikų psichiatrijos skyriumi, VšĮ VUVL filialo Vaiko raidos centru.

5.3. Mokykla yra parengusi Tėvų, globėjų (rūpintojų), globos įstaigų informavimo apie mokinių mokymosi sėkmę, elgesį, susipažinimo su mokinių mokymosi pasiekimais tvarką (patvirtinta Mokyklos direktoriaus 2009-08-31 įsakymu Nr. V1-152-(1.3), taip pat yra parengusi atmintinę, kuri siunčiama tėvams ir globėjams (rūpintojams), vaikams vykstant atostogų ir pasibaigus trimestrui. Mokyklos direktorės 2011-08-31 įsakymu Nr. V1-115-(1.3) patvirtinta Priemonių reikalingų atvykstant į mokyklą tvarka.

5.4. Mokyklos socialinė pedagogė, grupių auklėtojai, mokyklos administracija nuolat informuoja vaikų tėvus ir globėjus (rūpintojus) apie vaiko situaciją. Dažniausiai į vaiko įstatyminius atstovus kreipiamasi, kuomet siekiama bendradarbiavimo, koreguojant vaiko elgesį, kai vaikui trūksta mokymosi, higienos ar kitų priemonių, drabužių. Mokykloje mokosi vaikai iš 36 Lietuvos savivaldybių, todėl neretai kyla finansinių sunkumų tėvams, globėjams (rūpintojams) atvykti į Mokyklą. Tokiais atvejais vaiko įstatyminiai atstovai apie priimtus sprendimus dėl tolimesnio vaiko ugdymo yra informuojami išsiunčiant oficialų raštą, telefonu ar elektroniniu paštu. Į Mokyklą

atvyksta mokiniai, turintys elgesio ir emocijų sutrikimus, neretai tėvų, globėjų (rūpintojų) apibūdinami kaip sunkūs, ypatingai daug problemų keliantys vaikai. Todėl pasitaiko atvejų, kad atvežti vaikai yra pamirštami. Įstatyminiai vaiko atstovai vaikams neskambina, nesidomi kaip jiems sekasi Mokykloje, jų nelanko, nesistengia bent kartą atvykti į Vaiko gerovės komisijos posėdžius, kai yra svarstomas vaiko elgesys. Dažniausiai bendradarbiavimas nevyksta su vaikų biologiniais tėvais. Tokiais atvejais kreipiamasi į savivaldybių, iš kurių atvyko vaikas, VTAS, seniūnijų socialinius darbuotojus. Dėl tėvų nesirūpinimo savo vaikais buvo kreiptasi į Vilniaus, Pakruojo, Telšių, Tauragės, Šilalės, Rietavo savivaldybių VTAS. Šiais mokslo metais buvo kreiptasi į Klaipėdos, Šilalės savivaldybių VTAS, Kėdainių r. Nociūnų seniūnijos socialinį darbuotoją.

Vaikai į Mokyklą dažnai atvežami vairuotojų, be lydinčių asmenų bei tiesiog paleidžiami bendrabučio kieme. Buvo atvejų, kai vaikai buvo atvežami rugsėjo 1-ąją dieną, nors tą dieną mokiniai nepriimami. Negalėjimą atvykti į Mokyklą vaikų globos įstaigos grindžia finansinių galimybių ir laiko stoka. Direktorės L. Navickienės teigimu, labiausiai savo vaikais rūpinasi Marijampolės „Putino“, Kauno „Atžalyno“, Jiezno ir Šiaulių „Šaltinio“ vaikų globos namai, o mažiausiai - Klaipėdos vaikų globos namai „Danė“, Kėdainių vaikų globos namai „Saulutė“, Panevėžio rajono vaikų globos namai, Pasvalio rajono Grūžių vaikų globos namai, Švenčionių rajono socialinių paslaugų centro vaikų globos namai.

5.5. Dauguma vaikų yra agresyvūs, tarpusavio nesutarimus sprendžia jėga, smurtaudami vienas kito atžvilgiu. Ne visada auklėtojai, mokytojai spėja įsikišti į konfliktinės situacijos pradžią. Mokyklos darbuotojai kiekvieną atvejį aiškina individualiai, su vaikais dirba socialinė pedagogė ir psichologė. Jeigu atvejis yra nepiktybiškas, išsiaiškinus visas aplinkybes, vaikai nuraminami (kartais reikia ir medikų pagalbos), tačiau jeigu paaiškėja, kad vaiko veiksmai piktybiški, kreipiamasi į Šilutės rajono policijos komisariatą. Policijos pareigūnai taip pat yra kviečiami atvykti į Mokyklą, pastarieji su vaikais praveda individualius pokalbius, esant pagrindui surašo administracinių teisės pažeidimų protokolus. Jeigu vaikas yra sumušamas, rašomas pareiškimas (pateiktos pareiškimų kopijos) dėl įvykio ir pradedamas ikiteisminis tyrimas. Kreipimaisi į policiją yra registruojami Policijos kvietimo į mokyklą registro žurnale. 2011 m. policijos pareigūnai pravedė individualius pokalbius ir surašė administracinių teisės pažeidimų protokolus 14 mokinių dėl alkoholio vartojimo, 5- dėl smurto.

5.6. Mokyklos direktorės 2008-08-29 įsakymu Nr. V1-125-(1.3) patvirtinta Tvarka dėl darbuotojų ir mokinių veiksnių patyrus smurtą. Minėtoje tvarkoje nurodyta, kad mokinys smurto atveju privalo nedelsiant kreiptis į savo klasės auklėtoją, mokytoją ir (ar) kitą Mokyklos specialistą. Mokyklos darbuotojas, gavęs informacijos apie smurto atvejį, nedelsdamas turi informuoti mokyklos administraciją, nukreipti vaiką pas mokyklos medikus ir informuoti policijos pareigūnus, vaiko įstatyminius atstovus. Mokykloje budinti slaugytoja privalo išsamiai apžiūrėti mokinį ir apžiūros rezultatus surašyti į medicininę mokinio asmens bylą. Mokyklos socialinė pedagogė turi informuoti VTAS.

5.7. Mokyklos direktorės 2011-08-31 įsakymu Nr. V1-114-(1.3) patvirtinta Mokinių pasiūlymų iš grupės tvarka, kurioje nurodyti Mokyklos darbuotojų veiksmai, kai pasigendama vaiko. 2010 - 2011 mokslo metais iš Mokyklos pasiūlymų iš grupės išmokyti 19 mokinių, 2011 - 2012 mokslo metais – 10. Dėl minėtų mokinių pasiūlymų iš grupės buvo kreiptasi į policiją. Pateiktuose dokumentuose dėl pasiūlymų iš grupės nurodytos nepilnamečių savavališko pasiūlymų iš Mokyklos priežastys – nenoras mokytis, namų ilgesys (vaikų globos namų), draugai pasiūlė pabėgti ir kt.

5.8. Mokykla pateikė duomenis apie 5 vaikus, dėl kurių ugdymo Mokykloje abejojama: 3 vaikams nustatytos šalutinės diagnozės, 2 - dėl elgesio.

5.9. Mokykloje mokiniams elgesio korekcijai yra teikiamos grupinės ir individualios konsultacijos. Siekiant koreguoti vaikų elgesį, pildomi elgesio stebėjimo sąsiuviniai, kuriuose mokytojai ir auklėtojai fiksuoja kaip vaikas elgiasi pamokų ir laisvalaikio metu arba vedami mokinių elgesio mokykloje ir bendrabutyje stebėjimo lapai, kuriuose po kiekvienos pamokos mokytojai pažymi apie mokinio elgesį ir darbą pamokos metu. Elgesio stebėjimo lapuose apie vaiko elgesį komentarus rašo budintys mokytojai, auklėtojai, naktiniai auklėtojai bei medicinos darbuotojai. Savaitės pabaigoje socialinis pedagogas ar psichologas, remiantis elgesio stebėjimo sąsiuvinyje esančiais įrašais, kartu su vaiku aptaria kaip sekėsi jo elgesio korekcija, su kokiomis problemomis vaikas susidūrė ir pan. Grupių auklėtojai savo grupės vaikams pagal poreikį veda elgesio ugdymo lenteles, kurios sudarytos remiantis VŠĮ VUVL filialo Vaiko raidos centro rekomendacijomis. Vaikų elgesys aptariamas Vaiko gerovės komisijoje (pateiktos posėdžių protokolų kopijos).

5.10. Mokykla 2011-09-13 raštu Nr. V12-761-(1.9) informavo Panevėžio rajono vaikų globos namus, jog 2011-09-16 bus svarstomas klausimas dėl nepilnamečio (*duomenys neskelbtini*), nes nepilnametis kategoriškai, patvirtindamas tai raštu, atsisako mokytis Mokykloje. Panevėžio rajono vaikų globos namai 2011-09-14 raštu Nr. D2-249 informavo Mokyklą, kad „*taupydami ir taip siaurą globos namų biudžetą manome, kad informaciją, kurią Jūs pageidaujate gauti iš mūsų posėdžiui, mes galime atsiųsti elektroniniu paštu*“.

Nepilnametis (*duomenys neskelbtini*) Mokyklai 2011-09-15 pateikė prašymą išbraukti jį iš mokinių sąrašų, nes „*<...> nenoriu šitoj mokykloj mokytis. Viską darysiu, kol mane išmesit*“.

Mokykla 2011-09-15 raštu informavo Panevėžio rajono savivaldybės vaikų globos namus, kad Vaiko gerovės komisija 2011-09-15 svarstė klausimą dėl (*duomenys neskelbtini*). Mokykla informavo vaikų globos įstaigą, kad (*duomenys neskelbtini*) atsisako lankyti Mokyklą, motyvuodamas, jog jam 16 metų ir niekas negali prievarta laikyti jo Mokykloje bei pažymėjo, jog ugdymo įstaiga išnaudojo visas įmanomas priemones, siekdama, kad nepilnametis mokytųsi, tačiau jo delinkventinis ir agresyvus elgesys kelia grėsmę kitiems vaikams. Panevėžio rajono savivaldybės vaikų globos namai taip pat buvo informuoti apie tai, kad Mokyklos direktorės įsakymu (*duomenys neskelbtini*) išbrauktas iš mokinių sąrašo bei visi reikalingi dokumentai dėl minimalios priežiūros priemonės skyrimo minėtam nepilnamečiui bus išsiųsti Panevėžio rajono savivaldybės administracijai Vaiko gerovės komisijai.

Mokykla 2011-09-15 raštu Nr. V12-775-(1.9) raštu informavo Panevėžio rajono vaikų globos namus, kad (*duomenys neskelbtini*) 2011-09-15 15 val. bus įsodintas į autobusą, kuris važiuoja maršrutu Klaipėda – Panevėžys bei paprašė 19 val. 45 min. pasitikti vaikiną.

Panevėžio rajono savivaldybės administracijai teiktame 2011-09-16 rašte Nr. V12-801-(1.9) nurodyta išsami situacija bei informacija apie (*duomenys neskelbtini*) teiktą psichiatro, psichologo, socialinio pedagogo ir kt. pagalbą. Minėtame rašte nurodyta, kad (*duomenys neskelbtini*) atsisakė psichologo konsultacijų. Taip pat nurodyta, kad dėl (*duomenys neskelbtini*) „*<...> elgesio buvo kreiptasi į globos namus, buvo leista (duomenys neskelbtini) pačiam pabendrauti su Panevėžio rajono vaikų globos namų direktore, tačiau po pokalbių vaikiną tapdavo dar agresyvesniu, nes sulaukdavo neigiamo atsakymo dėl jo išvykimo iš Švėkšnos sanatorinės mokyklos*“.

Nepilnamečio (*duomenys neskelbtini*) charakteristikoje, parengtoje Mokyklos, nepilnametis apibūdinamas kaip labai konfliktiškas, agresyvus, nuolat skriaudžiantis kitus vaikus ir pan. jaunuolis.

6. Mokykla 2011-12-13 raštu Nr.V12-168-(1.10) pateikė papildomą informaciją:

6.1. Mokyklai asmens sveikatos priežiūros licencija nėra išduota. Du kartus dokumentai buvo teikti Valstybinei akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybai prie Sveikatos apsaugos ministerijos, tačiau vis reikėdavo tobulinti parengtus dokumentus ir šiuo metu vėl baigiami paruošti dokumentai. Medicinos slaugytojos ir gydytojas licencijas dirbti turi.

6.2. Dėl įvykio, kai mokinys yra įtariamas vartojęs alkoholį ar narkotikus, VTAS nėra informuojamas. Problemų dėl narkotinių medžiagų vartojimo Mokykloje niekada nėra buvę. Dėl moksleivių alkoholio vartojimo daugiausia problemų kyla po mokinių atostogų, kai atvykdami į Mokyklą vaikai iš namų atsiveža pinigų ir nori „atšvęsti“ susitikimą. Šiais mokslo metais vartojant alkoholį pastebėta 14 mokinių, 3 kartus kreiptasi į policiją, dėl pagalbos teikimo vienam mokiniui tariamasi su priklausomybių ligų centru. Dėl alkoholio vartojimo 3 mokiniai svarstyti Vaiko gerovės komisijoje, informuoti jų įstatyminiai atstovai.

Darbuotojų veiksmai, įtarus vaikus apsvaigus nuo alkoholio ir kitų psichotropinių medžiagų, reglamentuoti mokyklos direktoriaus 2011-08-31 įsakymu Nr. V1-116-(1.3) patvirtintoje Pagalbos vaikui, apsvaigusiam nuo alkoholio, narkotikų ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, organizavimo tvarkoje. Joje nurodyta, jog įtarus mokinių vartojus alkoholį, jis nukreipiamas į sveikatos priežiūros kabinetą. Medicinos slaugytojos alkotesteriu nustato girtumo laipsnį. Nustatytas girtumo laipsnis užfiksuojamas mokinio sveikatos byloje ar tarnybiniame pranešime, kur pasirašo budinti medicinos slaugytoja ir grupės auklėtojas. Nustačius girtumą, mokinys yra paguldomas į sveikatos priežiūros kambarį medicinos slaugytojų priežiūrai. Pablogėjus mokinio sveikatai (prasidėjus pykinimui), kviečiama greitoji medicinos pagalba. Policija kviečiama tuo atveju, kai mokinys kelia grėsmę sau ir aplinkiniams. Socialinis pedagogas ar grupės auklėtojai aiškinasi alkoholio išigijimo ir vartojimo aplinkybes. Apie alkoholio vartojimą mokinio įstatyminiai atstovai, esant galimybei, informuojami tą pačią dieną ar artimiausią darbo dieną.

Mokyklos pateiktais duomenimis, įtarus mokinių apsvaigus nuo narkotikų ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, pagalba Mokykloje organizuojama kaip ir vartojus alkoholį: mokinys nedelsiant nukreipiamas į sveikatos priežiūros kabinetą. Medicinos slaugytoja, įvertinusi mokinio sveikatos būklę, kviečia greitąją medicinos pagalbą.

6.3. Mokykloje mokosi 7 vaikai, kuriems nustatytas lengvas neįgalumo lygis, 2 moksleiviams nustatytas vidutinis neįgalumo lygis, dviem – sunkus.

Iš Mokyklos pateiktų moksleivių sąrašų bei jiems nustatytų psichikos sveikatos sutrikimų, 55 moksleiviams nustatytas mišrus elgesio ir emocijų sutrikimas (F 92.8), 7 mokiniams socializuoto elgesio sutrikimas, 6 - prieštaraujančio nepaklusnumo sutrikimas, 9 - nustatytas hiperkinezinis elgesio sutrikimas.

6.4. Mokykloje yra buvę atvejų, kai vaiko diagnozė, kuri aprašoma siuntime, neatitinka jo sveikatos būklės. Tokiais atvejais, Mokykla kreipiasi į vaiko įstatyminius atstovus, prašydami patikslinti diagnozę. Tokie atvejai paprastai būna tada, kai vaikas atvežamas iš tolimų vietovių ir tiesiog taupydamas tėvų ar globėjų (rūpintojų) pinigines lėšas, Mokykla vaiką priima pasitikėdami, jog reikiami dokumentai bus sutvarkyti, tačiau būna, jog tėvai ar globėjai (rūpintojai) susitarimo nesilaiko. Jeigu vaiko diagnozė visiškai neatitinka nustatytos mokinių priėmimo tvarkos, vaikas į Mokyklą nepriimamas.

Mokslo metų eigoje, išryškėjus neaiškumams dėl diagnozuotos ligos, vaikas siunčiamas į VšĮ VUVL filialo Vaiko raidos centrą, Respublikinę psichiatrijos ligoninę. Mokyklos slaugytojos suderina stacionarizavimo laiką, gydytojas išrašo siuntimą, o tėvai ar globėjai (rūpintojai) nuveža vaiką į nurodytas gydymo įstaigas. Dėl vaiko nuvežimo jokių problemų nebuvo iškilę. Gydytojui iškilus neaiškumams dėl vaiko sveikatos būklės, prašoma išsamesnės informacijos iš įstaigos, kuri išrašė siuntimą ar kreipiamasi į tėvus ar globėjus (rūpintojus).

6.5. Vaiko sveikatos būklė yra vertinama šeimos gydytojo 2 kartus per metus: rudenį ir pavasarį. Vaiko sveikata stebima nuolat, vaikai siunčiami tyrimams pas įvairius specialistus: kardiologus, endokrinologus ir kt. Vaiko sveikatos būklei pablogėjus, rengiami dokumentai neįgalumui nustatyti.

Gydytojas psichiatras vaikus stebi nuolat, koreguoja gydymą pagal reikalą. Jeigu vaikui nėra reikalingas medikamentinis gydymas, elgesio korekcijai yra taikomi pedagoginiai - psichologiniai metodai (įvairios sutartys, taisyklės, individualūs pokalbiai). Gydytojas skiria šviesos terapijos seansus – vaikams linkusiems į depresiją; hiperseksualioms mergaitėms taikomas masažas infraraudonųjų spindulių masažuokliu, skiriama nervus raminanti arbata, turintiems dažnus isterijos priepuolius taikoma muzikos terapija. Psichologė veda individualius užsiėmimus relaksacijos kabinete (yra kamuoliukų vonia), taiko dailės terapiją. Mokslo metų pabaigoje gydytojas psichiatras teikia rekomendacijas Mokytojų tarybai dėl tolimesnio mokinio mokymosi Mokykloje. Visiems vaikams rašo išrašus (forma 027/a).

6. 6. Mokyklos pateiktų dokumentų kopijose (pateikti išrašų iš medicininių dokumentų (Forma Nr. 027/a) kopijos) matyti, pavyzdžiui, VšĮ Kauno Dainavos poliklinikos (*duomenys neskelbtini*) nepilnamečio (*duomenys neskelbtini*) Išrašė iš medicininių dokumentų pateikta išvada, kad jis „gali gyventi psichoneurologinio profilio stacionarioje socialinės globos įstaigoje“; VšĮ Elektrėnų poliklinikos Sveikatos priežiūros centro (*duomenys neskelbtini*) medicinos (*duomenys neskelbtini*) pažymėjime nurodyta, kad „mergaitei gali būti taikomas sanator. gydymas, ilgalaikė elgesio korekcija“; VšĮ Jonavos pirminės sveikatos priežiūros centro nepilnamečio (*duomenys neskelbtini*) medicinos dokumentų išrašė (forma Nr. 046/a) nenurodyta diagnozė, įstaiga, kuriai skirtas dokumentas.

Vaikų globos namų pateikta informacija

Pastebėtina, jog globojami (rūpinami) vaikai į Mokyklą nukreipiami iš įvairiose šalies vietovėse esančių globos (rūpybos) įstaigų. Vertinant pateiktą informaciją, matyti, jog dauguma globos (rūpybos) įstaigų į Mokyklą ugdytis nukreipia nuo 1 iki 3 vaikų. Marijampolės vaikų globos namai „Putinas“, Kuršėnų vaikų globos namai ir Kauno vaikų globos namų „Atžalynas“ į Mokyklą nukreipė mokyti net po 6 globojamus (rūpinamus) vaikus, todėl šių įstaigų buvo paprašyta pateikti papildomą informaciją.

7. Marijampolės vaikų globos namų „Putinas“ (toliau – Marijampolės VGN) direktoriaus pavaduotoja socialiniam darbui, laikinai einanti direktorės pareigas, Gita Gvazdaitienė 2012-01-09 rašte Nr. SD-8 nurodė, kad:

7.1 Mokykloje mokosi 6 Marijampolės VGN globotiniai (rūpintiniai): (*duomenys neskelbtini*). Pagal Marijampolės VGN pateiktą informaciją, (*duomenys neskelbtini*) Mokykloje mokosi nuo 2008 - 2009 m. m., t.y. jau 4 m., (pagal Mokyklos pateiktą informaciją, (*duomenys neskelbtini*) mokosi nuo 2011-02-01), (*duomenys neskelbtini*) - 1 mokslo metus; (*duomenys neskelbtini*) - 1

metus, (*duomenys neskelbtini*) - 2 metus, (*duomenys neskelbtini*) - 1 metus, (*duomenys neskelbtini*) - 2 metus.

Vaikų mokymosi Mokykloje metu, administracija ir atsakingi darbuotojai palaiko nuolatinį ryšius su globotiniais (rūpintiniais), Mokyklos administracija, socialine pedagoge, medikais, auklėtojais. Taip pat su globotiniais (rūpintiniais) bendraujama telefonu arba elektroniniu paštu. Mokykloje vaikams teikiama kompleksinė pagalba, įvairios terapijos, dirba psichiatras, medikamentinė pagalba teikiama visą parą. Dirba visų sričių specialistai. Mokantis Švėkšnos sanatorinėje mokykloje, pastebėti globotinių (rūpintinių) mokymosi ir elgesio teigiami rezultatai.

7.2. Marijampolės VGN 2011 metais su globotiniais (rūpintiniais) dirbo psichologas, vyr. socialinė darbuotoja, socialiniai darbuotojai, socialinė pedagogė, bendrosios praktikos slaugytojos.

2011 metais vaikų globos namuose globotiniams (rūpintiniams) psichologas organizavo dailės ir žaidimo terapinius užsiėmimus, atliko psichodiagnostiką. Išryškėjus problemoms, vykdė periodišką konsultavimą, siekė padėti vaikams įveikti jų sunkumus: pykčio impulsų kontrolę, socialinių bei bendravimo įgūdžių ugdymą, mokė kontroliuoti hiperaktyvumo impulsus. Sprendžiant globotinių (rūpintinių) problemas, vyko individualus arba grupinis specialistų ir darbuotojų darbas.

Vaikus nukreipiant į Mokyklą buvo bendradarbiauta su Marijampolėje tuo metu dirbusiu psichiatru, vaikai buvo stacionariai gydyti Respublikinėje Vilniaus psichiatrijos ligoninės Vaikų ir paauglių psichiatrijos skyriuje, VšĮ Vilniaus universiteto vaikų ligoninės filialo Vaiko raidos centre, konsultuotasi su Marijampolės pedagogine psichologine tarnyba (toliau – PPT), VšĮ „Šeimos santykių instituto“, Marijampolės PK, vaiko teisių apsaugos specialistais. Visi nepilnamečiai į Mokyklą vyko su medikų rekomendacijomis. Sprendžiant globotinių (rūpintinių) problemas, pagal galimybes, buvo palaikomas ryšys su mokyklų psichologais, pedagogais, medikais ir kitais specialistais.

7.3. Globėjo (rūpintojo) nuomone, vaikams buvo suteiktos visos įmanomos pagalbos priemonės. Negavus teigiamo rezultato, Marijampolės vaikų psichiatras ir gydytojų komisija, po stacionaraus gydymo Respublikinėje Vilniaus psichiatrijos ligoninės vaikų ir paauglių skyriuje, rekomenduodavo gyventi ir mokytis Mokykloje.

Marijampolės mieste vaikų globos namų globotiniams (rūpintiniams) pagalbos nepakanka, kadangi susiduriama su medicinine diagnostikos problema (poliklinikoje šiuo metu nedirba vaikų ir paauglių psichiatras, kuris galėtų laiku pakoreguoti medikamentinį gydymą. Gydymą skiria suaugusiųjų psichiatras ir gydymas būna ne visada veiksmingas). Daugeliui globotinių (rūpintinių) reikalinga kompleksinė pagalba, kurią teiktų kvalifikuoti specialistai.

7.4. Papildomai pateiktoje informacijoje apie globotiniams (rūpintiniams), kurie mokosi Mokykloje, teiktą pagalbą Marijampolės VGN nurodyta, jog nepilnametis (*duomenys neskelbtini*) nuo gydėsi VšĮ Respublikinės Vilniaus psichiatrijos ligoninės universitetiniame vaikų ir paauglių skyriuje. Epikrizėje Nr. (*duomenys neskelbtini*) nurodyta, jog (*duomenys neskelbtini*) buvo diagnozuotas sveikatos sutrikimas, paskirtas gydymas ir parengtos rekomendacijos, kuriose, be paskirto medikamentinio gydymo, buvo pažymėta apie vaikų ir paauglių psichiatro priežiūrą, psichologinės pagalbos tęstinumą, vaiko savivertės pasitikėjimo savo jėgomis, stiprinimas, ribų ir taisyklių laikymasis, saugios ir palaikančios aplinkos, pozityvaus dėmesio vaikui, užtikrinimas, struktūruotos dienvakės, elgesio ugdymo sistemos taikymas bei aktyvi popamokinė veikla (judrus sportas).

7.5. Marijampolės VGN pateiktoje socialinės darbuotojos Onos Vaišutienės informacijoje („Individualus darbas su priskirtu vaiku“ data nenurodyta), pažymima, jog dirbant su (*duomenys neskelbtini*), tikslinga laiku pastebėti ir šalinti mokymosi spragas; mokyti metų eigoje teikti reikiamą pagalbą; skatinti mokymosi motyvaciją; skatinti planuoti savarankišką gyvenimą; mokytis pykti išreikšti tinkamu būdu.

8. Kauno vaikų globos namų „Atžalynas“ (toliau - Kauno VGN) direktorė D. Pajedienė 2011-12-29 raštu Nr. S-456 informavo, kad Mokykloje mokosi: (*duomenys neskelbtini*). Kauno VGN globotiniams (rūpintiniams), šiuo metu ugdomiems Mokykloje, buvo išnaudotos visos įmanomos pagalbos priemonės, siekiant suteikti pagalbą jų gyvenamojoje vietoje: skirtos psichologų, psichiatrų, socialinių darbuotojų, socialinių pedagogų konsultacijos, pagal galimybes įtraukti šių vaikų šeimų nariai, vaikų elgesys buvo svarstomas Vaiko gerovės komisijų posėdžiuose, nepilnametės (*duomenys neskelbtini*) atveju buvo skirta minimalios priežiūros priemonė. Direktorė D. Pajedienė taip pat informavo, kad:

8.1. Kauno VGN gyvenantiems vaikams teikiamos socialinių darbuotojų, socialinio pedagogo, psichologo konsultacijos. Vaikų ir paauglių psichiatro, psichoterapeuto konsultacijos ir visos kitos sveikatos priežiūros specialistų konsultacijos teikiamos bendradarbiaujant su VšĮ Kauno Dainavos poliklinikos, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Kauno klinikomis, „Šeimos santykių instituto specialistais“. Taip pat buvo bendradarbiauta su mokyklų, kuriose mokosi globotiniai (rūpintiniai), pedagogais ir psichologais, Kauno miesto savivaldybės administracijos komisijos minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių vaikui skyrimo klausimams nagrinėti, specialistais.

8.2. Vadovaujantis Socialinės globos normų aprašo 1 priedo „Likusių be tėvų globos vaikų, socialinės rizikos vaikų, vaikų su negalia ilgalaikės (trumpalaikės) socialinės globos normos, taikomos socialinės globos namams" 3.2 punktu, laikinosios globos (rūpybos) planas rengiamas tik vaikams, kuriems yra nustatyta laikinoji globa (rūpyba). Kadangi visiems Kauno VGN globotiniams (rūpintiniams), kurie yra ugdomi Mokykloje, yra nustatyta nuolatinė globa (rūpyba), vaikų globos (rūpybos) planai nebuvo rengiami. Priemonės, numatytos vaikų individualiuose socialinės globos planuose yra vykdomos rudens, žiemos, pavasario, vasaros atostogų metu bendradarbiaujant su Mokyklos specialistais.

8.3. Kauno VGN direktorės D. Pajedienės nuomone, gyvenamojoje aplinkoje, elgesio ir emocijų sutrikimų turintiems vaikams, teikiamų pagalbos priemonių nepakanka. Visi į globos įstaigas patenkantys vaikai yra patyrę įvairių psichologinių traumų, sąlygojančių labai stiprius elgesio ir emocijų sutrikimus, pasireiškiančius agresija, taisyklių nesilaikymu, mokyklos nelankymu, asocialiu elgesiu, priklausomybėmis nuo įvairių psichotropinių medžiagų vartojimo ir t.t., kurių sėkmingam gydymui reikalingas visas priemonių kompleksas, t. y. rami, palaikanti ir struktūruota aplinka, medikamentinis gydymas, ilgalaikė psichologinė ir psichoterapinė pagalba. Kauno VGN nėra galimybių užtikrinti savalaikį sutrikusio elgesio vaikų apsilankymą reikalingų specialistų konsultacijose, reguliarių paskirtų medikamentų vartojimą, todėl, kad šie vaikai dėl savo sveikatos sutrikimų dažniausiai yra nemotyvuoti psichologinei pagalbai, atsisako gerti vaistus arba praleidžia paskirtas konsultacijas dėl to, kad būna savavališkai pasišalinę iš vaikų globos įstaigos. Nereguliarus psichotropinių vaistų vartojimas sąlygoja dar stipresnes elgesio ir emocijų sutrikimų apraiškas. Kauno VGN direktorės D. Pajedienės manymu, Kauno regione labai reikalinga sanatorinė mokykla vaikams su elgesio ir emocijų sutrikimais, kurioje dirbtų kvalifikuoti specialistai, galintys taikyti įvairias į elgesio korekciją nukreiptas terapijas.

8.4. Vadovaujantis Socialinės globos normų aprašo 1 priedo „Likusių be tėvų globos vaikų, socialinės rizikos vaikų, vaikų su negalia ilgalaikės (trumpalaikės) socialinės globos normos, taikomos socialinės globos namams“ 9.1 punktu, mokyklinio amžiaus vaikams pagal galimybes ir sveikatos būklę turi būti sudarytos sąlygos mokytis pagal jo poreikius atitinkančias ugdymo programas bendrojo lavinimo ar profesinėse mokyklose, o atskirais atvejais ir specialiosiose mokyklose.

Kauno VGN globotiniai (rūpintiniai), šiuo metu besimokantys Mokykloje, buvo nukreipti ten mokytis dėl labai stipriai pasireiškiančių elgesio ir emocijų sutrikimų, trukdančių jiems mokytis paprastose bendrojo ugdymo mokyklose. Minėta sanatorinė mokykla yra vienintelė respublikoje specializuota švietimo įstaiga, skirta vaikams su elgesio ir emocijų sutrikimais.

Teisės aktai nenumato specialios globojamų (rūpinamų) vaikų nukreipimo mokytis į Mokyklą procedūros ir prievolės apie mokyklos parinkimą informuoti Vaiko teisių apsaugos skyrių. Ši mokykla parenkama kaip ir bet kuri kita sanatorinė mokykla bendru medikų ir globos įstaigos specialistų sutarimu, surinkus Mokyklos nuostatuose nurodytus dokumentus.

9. Kuršėnų vaikų globos namų (toliau – Kuršėnų VGN) direktorius Feliksas Rudzinskas 2011-12-30 rašte Nr. IS-773-(1.17) nurodė, kad:

9.1. Mokslo metų eigoje reguliariai apsilankoma Mokykloje, bendraujama su vaiko auklėtojais, mokančiais mokytojais, įstaigos administracija, lankomasi Mokyklos Vaiko gerovės komisijos posėdžiuose, reguliariai bendraujama su įstaigos socialine pedagoge telefonu, elektroninių paštu, su psichologe, esant poreikiui (šiais mokslo metais du kartus buvo tartasi dėl pagalbos nepilnamečiams (*duomenys neskelbtini*) ir (*duomenys neskelbtini*)), aptariami vaikams kylantys mokymosi sunkumai, elgesio problemos, ieškoma pagalbos būdų. Su vaiku tariamasi dėl pokyčių, individualiai kalbant mokykloje, reguliariai 1 - 2 kartus per mėnesį bendraujant telefonu (neskaitant apsilankymų), internetiniu ryšiu, grįžus vaikui į vaikų globos namus dirbama grupėje ir individualiai (4 mėnesius per metus, mokymosi atostogų metu). Ryšys su vaiku ir pedagogais fiksuojami Mokymosi, gyvenimo skyrium ir bendravimo problemų analizės lape.

9.2. Sumažėję intelektiniai vaikų gabumai nuolat trukdo siekti pasiekimų įvairiose socialinio ir asmeninio bendradarbiavimo srityse, kartu su psichologinio pobūdžio kliūtimis lemia „neprisitaikantį“ elgesį, menkina vaiko pasitikėjimą savo jėgomis, sustiprina problemų pobūdį, mokymosi sunkumus, bendraamžių atstūmimą. Siekiant padėti vaikams buvo išnaudotos įvairios ir tuo metu prieinamos pagalbos vaikams priemonės, be to atsižvelgta į pedagoginės psichologinės tarnybos, medikų rekomendacijas, mokymosi įstaigų rekomendacijas, paties vaiko išsakytus poreikius ir priimti sprendimai dėl vaikų ugdymo ir gydymo Mokykloje. Vienas iš pagrindinių apgyvendinimo šioje mokykloje motyvų - užtikrinti ISGP planuojamų paslaugų vaikui gavimą, t. y. palankios ugdymuisi aplinkos, atitinkančios vaiko gebėjimus užtikrinimas ir psichologo, psichoterapeuto, vaikų psichiatro pagalbos gavimas.

9.3. Atsižvelgdami į medikų išvadas dėl ligos, į PPT pažymą dėl pedagoginio psichologinio asmens specialiųjų ugdymosi poreikių įvertinimo, planuojamas ISGP paslaugas, remiantis įstaigos socialinių pedagogų ir socialinių darbuotojų pastebėjimais bei atsižvelgdami į Mokyklos mokinių priėmimo tvarkos aprašą, įstaigos administracija priima sprendimus dėl vaikų ugdymo ir gydymo šioje mokykloje. Apie vaiko apgyvendinimą yra informuojami savivaldybių socialinės paramos skyriai. Vaiko teisių apsaugos skyriai apie vaikų ugdymą ir gydymą Mokykloje, informuojami pildant globėjo ataskaitas apie globojamus/rūpinamus vaikus.

9.4. Kuršėnų mieste yra tik minimalios galimybės gauti specialistų pagalbą, tiek vaikų globos namuose, tiek mokymo įstaigose dirba psichologo asistentai. Šiaulių rajone nėra specialistų ar centrų teikiančių kompleksinę, ilgalaikę pagalbą vaikams. Šiaulių rajono pirminės sveikatos priežiūros centre nėra vaikų psichologo, vaikų ir paauglių psichiatro. Siekiant efektyvesnių elgesio pokyčių, gauti psichoterapinės pagalbos neįmanoma. Šiaulių rajono Pedagoginėje psichologinėje tarnyboje psichologo darbo kryptys labiau orientuotos į socialinę psichologiją, laukti konsultacijos tektų apie mėnesį laiko, vaikas konsultuojamas būtų Šiaulių mieste. Provincijoje kompleksinė pagalba nėra paprastai prieinama ir arti vaiko, todėl būtina gerinti specializuotų paslaugų prieinamumą, psichologinių paslaugų vaikams ir paaugliams, individualios ir grupinės psichoterapijos prieinamumą, vaikų ir paauglių krizių intervencijos centro ar skyriaus veiklą arti vaiko gyvenamosios vietos ir pan.

Kitų institucijų ir asmenų pateikta informacija

10. Klaipėdos apskrities VPK Šilutės rajono PK 2011-11-30 raštu Nr. 30-94-S-15159 informavo, kad 2010 m. buvo užregistruota 19 raštiškų pranešimų dėl iš Mokyklos savavališkai pasišalinusių mokinių, 4 pranešimai dėl mokinių elgesio. 2011 m. užregistruota 10 pranešimų (raštu) dėl savavališkai pasišalinusių mokinių, 4 – dėl mokinių elgesio. Mokyklos mokiniams surašyta 18 administracinių įteisės pažeidimų protokolų pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) 174 straipsnį (nedidelis chuliganizmas), 185¹ straipsnį (rūkymas vietose, kuriose draudžiama tai daryti) ir 178¹ straipsnį (asmenų iki aštuoniolikos metų alkoholinių gėrimų vartojimas arba jų turėjimas). Glaudžiai bendradarbiaujama su Mokyklos administracija, socialine pedagoge, pedagogais, auklėtojais. Mokykloje dėmesys skiriamas individualiai vaikų teisės pažeidimų prevencijai, skaitomos paskaitos, vyksta individualūs pokalbiai savisaugos, teisinių žinių, įgūdžių, teisės pažeidimų, smurto ir kitų neigiamų reiškinių prevencijai. Vykdoma prevencinė priemonė „Jaunimas“, dalyvaujama Mokyklos Vaiko gerovės komisijos posėdžiuose.

11. UAB „Sveikatos darna“ direktorė Dalia Starkienė 2011-12-09 raštu Nr. 157 informavo, kad 96 Mokyklos mokiniams sveikatos priežiūros paslaugas teikia UAB „Sveikatos darna“ Vilkyčių šeimos gydytojo kabineto šeimos gydytoja Violeta Giedraitienė. D. Starkienė pateikė Mokyklos mokinių, prirašytų prie UAB „Sveikatos darna“ sąrašą.

12. Klaipėdos teritorinės ligonių kasos direktorius Alfridas Bumblys 2012-01-06 raštu pateikė Valstybinės ligonių kasos sistemos „Sveidra“ duomenų apie Mokyklos mokinių kreipimusis į Lietuvos Respublikos asmens sveikatos priežiūros įstaigas nuo 2009-01-01 lentelę.

Nepilnametis (*duomenys neskelbtini*) prie UAB „Sveikatos darna“ prirašytas 2009-09-24. 2009-2011 m. minėtam vaikui ne kartą pirminės sveikatos priežiūros paslaugos teiktos VšĮ Biržų rajono savivaldybės poliklinikoje. Nepilnametis (*duomenys neskelbtini*) prie UAB „Sveikatos darna“ buvo prirašytas 2011-09-13. Nepilnametis (*duomenys neskelbtini*) prie UAB „Sveikatos darna“ prirašytas nuo 2009-09-01.

13. Klaipėdos visuomenės sveikatos centras 2011-12-14 raštu Nr. (10.3)-V4-3535 informavo, kad Mokyklai ūkinei komercinei veiklai, pagrindiniam mokymui ir žmonių sveikatos priežiūrai, vykdyti Klaipėdos visuomenės sveikatos centro Šilutės filialas 2007-04-05 išdavė leidimą - higienos pasą, galiojantį iki 2012-04-05.

2009 metais buvo atlikta Mokyklos bendrabučio periodinė valstybinė sveikatos saugos kontrolė (2009-10-06 patikrinimo aktas Nr. ŠK3-140), kurios metu buvo įvertinta teikiamų

apgyvendinimo paslaugų atitiktis Lietuvos higienos normos HN 118:2002 „Apgyvendinimo paslaugų saugos reikalavimai“. Patikrinimo metu higienos normų pažeidimų nenustatyta.

2010 m. patikrinus Mokyklą buvo nustatyta, kad 2009 m. nustatyti pažeidimai (kompiuterizuotose mokymo vietose kėdžių konstrukcijos neatitiko ergonominių reikalavimų, dirbtuvėse prie staklių, kuriomis išsiskiria dulkės, nebuvo vietinės ištraukiamosios ventiliacijos), pašalinti. 2010 m. buvo nustatyti higienos normų pažeidimai – netiekiamas karštas vanduo į tualetus, prausyklą prie valgyklos. Mokyklos vadovas 2010-12-03 raštu Nr. V12-405-(1.10) informavo, kad karštas vanduo tiekiamas tik šildymo sezono metu, o nuolat karšto vandens tiekimas numatomas tik atlikus mokyklos renovaciją.

Vykdamas Klaipėdos visuomenės sveikatos centro 2011 m. periodinės kontrolės planą, mokykloje 2011-10-14 atlikta periodinė valstybinė visuomenės sveikatos saugos kontrolė, kurios metu įvertinta mokyklos atitiktis Lietuvos higienos normos HN 21:2011 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011-08-10 įsakymu Nr. V-773 (toliau - HN 21:2011), reikalavimams. Patikrinimo metu nustatyti pažeidimai: mokyklos antro aukšto koridoriuje grindų danga nelygi, karštas vanduo netiekiamas į prausyklą prie valgyklos, tualetus.

Mokyklos direktorė L. Navickienė 2012-01-18 raštu Nr. V12-268-(1.10) informavo Klaipėdos visuomenės sveikatos centro Šilutės skyrių, kad koridoriaus danga bus pakeista iki 2012-09-01, karštas vanduo į prausyklą prie valgyklos, tualetus bus tiekiamas, kai bus pilnai baigti katilinės prijungimo darbai, t.y. iki 2012-09-01.

14. VšĮ Lions Quest direktorius Linas Slušnys 2012-02-02 raštu pateikė nuomonę dėl situacijos Mokykloje. L. Slušnys pažymėjo, kad jo stebėta situacija Mokykloje yra susijusi su 2005-2007 metais. Pasak L. Slušnio, konsultuodamas vaikus pastebėjo, kad:

14.1. Mokykloje per menką pagalbą vaikams, kurie kenčia dėl nuolatinio dėmesio stokos. Konsultuojantis psichiatras iš Švėkšnos psichiatrijos ligoninės, pagrindinį dėmesį skirdavo medikamentiniam gydymui. Tokiu būdu vaikai būdavo prislopunami medikamentais, tačiau nebuvo ieškamos pagrindinės pakitusio elgesio priežasties. Konsultacijų metu buvo aiškiai jaučiama, kad reikalingas didesnis bendravimas, kontakto palaikymas.

14.2. Vaikai į Mokyklą patenka iš kitų vaikų globos namų kaip už bausmę (taip vaikai traktuodavo savo patekimą į šią įstaigą). „*Vaikai išsakydavo aiškius priekabiavimo ir net prievartos atvejus. <...>Šių faktų patvirtinti negaliu, nes neteko tiesiogiai bendrauti su vaiku, kuris pasakytų, jog buvo prievartautas kitų mokyklos mokinių*“.

14.3. Vaikai iš Mokyklos grįždavo ne į savo namus, nes tėvai patys čia mažai lankydavosi, o į buvusius vaikų globos namus. Bendravimas su šeimomis buvo minimalus. Tai susiję ir su ekonominiais motyvais, nes vaikus pasiekti tėvams iš socialiai sunkiai gyvenančių šeimų būdavo itin sudėtinga.

14.4. Suaugusių kolektyvas tylomis palaiko vaikų žalingus įpročius (konkrečiai rūkymą). kartais net skatindami vaikus tokiu būdu tinkamai elgtis. Tai teko matyti ir girdėti tuo metu, kai teko konsultuoti vaikus šioje įstaigoje. Tai irgi rodo, kad suaugusieji nėra pasirengę padėti vaikams užaugti vaikams stipriomis asmenybėmis, užtikrinti jų saugią raidą.

14.5. 2007 m. Lions Quest programą „Paauglystės kryžkelės“ Mokykloje yra baigę 10 mokytojų, 2011 metais 2 mokytojai, bet visa bendruomenė nebuvo mokyta ir į vėliau į kvietimus atvykti į mokymus nereaguodavo. Kviečiama buvo tam, jog būtų galima sukurti socialiai ir emociškai tinkamą aplinką mokykloje. Galima įtarti, kad tokia Mokyklos bendruomenė ir nėra

sukurta. Kaip yra vedamos pamokos, negalima pasakyti, nes Mokykla su mumis nebendruoja, klausimų neuždavinėja ir nesiteirauja dėl programos įgyvendinimo. Ilgą laiką po 2007 metų mokykla nebendravo su VŠĮ Lions Quest Lietuva. Turime informuoti, kad kontroliuoti programos įgyvendinimą mokymo institucijose nėra VŠĮ Lions Quest Lietuva funkcija. Apie savo sėkmes ir nesėkmes mokyklos informuoja pačios, pateikdamos informaciją savarankiškai. Šiuo metu Mokykla nėra laikoma sėkmingai įgyvendinanti Lions Quest programą. 2011 metais Mokykla atnaujino savo kontaktus, atsiuntė naujus mokytojus į Lions Quest metodikos diegimo seminarą, atnaujino savo turimą medžiagą. Mūsų turimais duomenimis 2011-2012 mokslo metais pagal šią programą dirba: viena penkta klasė - 10 mokinių; viena šešta klasė - 14 mokinių; dvi septintos klasės - 15 mokinių; dvi devintos klasės - 26 mokiniai; viena dešimta klasė - 14 mokinių.

14.6. L. Slušnio nuomone: 1) Mokyklos atmosfera nėra palanki vaikų elgesio problemoms spręsti; 2) sudėtinga suprasti kriterijus, kuriais vadovaujantis vaikai patenka į Mokyklą; 3) susidaro įspūdis, jog šios institucijos egzistavimas yra labiau svarbus suaugusiems, taip sprendžiant miestelio gyventojų bedarbystės problemas. Mokykloje trūksta puikių profesionalų, kurie labai reikalingi tokio pobūdžio mokyklose.

15. Švietimo ir mokslo ministerija 2011-12-13 raštu Nr. SR-6024 informavo, kad pastaraisiais metais skundų dėl Mokyklos negavo ir tikrinimų šioje mokykloje neatliko. Informavo, kad yra sugriežtintas mokinių priėmimas į Mokyklą. Iki šių mokslo metų pradžios mokiniai buvo priimami pagal gydytojo psichiatro rekomendaciją. Nuo 2011-09-01 vadovaujantis Priėmimo į valstybinę ir savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklą, profesinio mokymo įstaigą bendrųjų kriterijų sąrašo, patvirtinto švietimo ir mokslo ministro 2011-07-20 įsakymu Nr. V-1369, 10.2.2.1 ir 10.2.2.6 punktais į Mokyklą priimami mokiniai, turintys gydytojo psichiatro įvertinimą, rekomendaciją ir pedagoginės psichologinės tarnybos (ar švietimo pagalbos tarnybos) pažymą dėl nustatytų didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių. Mokinių, priimtų į Mokyklą iki 2011-09-01, specialieji ugdymosi poreikiai turi būti įvertinti iki 2012-05-01, jei pedagoginė psichologinė tarnyba (ar švietimo pagalbos tarnyba) mokiniui, turinčiam elgesio ir emocijų sutrikimų, nenustatys didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, jis neturės teisės mokytis Mokykloje. Įvertinus mokinių, turinčių elgesio ir emocijų sutrikimų, ugdymo sudėtingumą, didžiausias mokinių skaičius klasėje sumažintas nuo 14 iki 10 mokinių. Mažiausiais privalomas mokinių skaičius klasėje nenustatytas.

Įgyvendinant Mokyklų tobulinimo programą, finansuojamos iš ES struktūrinės paramos fondų, projektą „Specialiųjų mokyklų pertvarka, metodinių centrų steigimas“, Mokykla bus pertvarkyta į specialiojo ugdymo centrą, kuris ne tik ugdyt mokinius, turinčius elgesio ir emocijų sutrikimų, bet ir teiks metodinę pagalbą kitų mokyklų mokytojams, švietimo pagalbos specialistams. Mokyklos pertvarkai yra skirta 2 mln. Lt (patalpų remontui (rekonstrukcijai), baldams, kompiuteriams ir biuro technikai, specialiosioms mokymo priemonėms, techninės pagalbos priemonėms įsigyti). Projektą planuojama pradėti įgyvendinti 2012 m. II ketvirtį.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo ir Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių, patvirtintų Vyriausybės 2011-06-29 nutarimu Nr. 768, nuostatas nuo 2013-09-01 specialiosioms mokykloms, atitinkančioms minėtų taisyklių kriterijus, mokyklos ūkio lėšoms bus skiriamos iš valstybės biudžeto pagal Vyriausybės patvirtintą metodiką. Tikimasi, kad Mokykla atitiks nustatytus kriterijus ir jos finansinė padėtis pagerės.

Kiti su tyrimu susiję dokumentai

16. Šilutės rajono savivaldybės 2010-07-22 sprendimu Nr. T1-1453 buvo patvirtinti Mokyklos nuostatai, kurie neteko galios Šilutės rajono savivaldybei 2011-12-015 sprendimu Nr. T1-236 patvirtinus naujus Švėkšnos specialiosios mokyklos nuostatus (toliau – Nuostatai) bei pakeitus mokyklos pavadinimą. Nuostatai nurodo, kad mokyklos pagrindinis veiklos tikslas - padėti specialiųjų poreikių asmeniui lavintis pagal gebėjimus, plėtoti dvasines, intelektines ir fizines asmens galias, ugdyti kūrybingą, atsakingą pilietį, įgijusį kompetencijų, būtinų sėkmingai socialinei integracijai ir mokymuisi visą gyvenimą. Mokyklos uždaviniai: teikti mokiniams kokybišką pradinį specialųjį, pagrindinį specialųjį išsilavinimą; tenkinti mokinių pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius; teikti mokiniams reikiamą specialiąją pedagoginę, socialinę pagalbą; užtikrinti sveiką ir saugią mokymo(si) aplinką. Mokyklos veiklos rūšys: pagrindinis ugdymas, kitos ne švietimo veiklos rūšys – stacionari globos veikla, kitų maitinimo paslaugų teikimas, kita žmonių sveikatos priežiūros veikla ir kt.

17. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė 2007 m. atliko tyrimą (Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2007-08-09 pažyma Nr. 17-2005/KI-66) dėl situacijos Švėkšnos sanatorinėje mokykloje bei išdėstė siūlymus jai pagerinti. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė pasiūlė tuometiniam Klaipėdos apskrities viršininkui, suderinus su Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija bei Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, peržiūrėti bei nustatyti atrankos į tuometinę Mokyklą kriterijus. Siekiant patobulinti mokinių ugdymo organizavimą Mokykloje, švietimo ir mokslo ministro įsakymu buvo sudaryta tarpžinybinė darbo grupė bei parengtos rekomendacijos (Švietimo ir mokslo ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2009-02-24 raštas Nr. SR-18-03-3 „Dėl mokinių priėmimo į Klaipėdos apskrities Švėkšnos sanatorinę mokyklą“ (toliau – Rekomendacijos). Rekomendacijose nurodyta:

17.1. Siekiant užtikrinti šeimos gydytojo paslaugas, mokiniai, atvykę į Mokyklą, turi būti įregistruoti pirminės sveikatos priežiūros centre.

Mokykloje rekomenduojama ugdyti ne daugiau kaip 70 mokinių. Klases rekomenduojama sudaryti atsižvelgiant į mokinių ligų ir sutrikimų pobūdį (vienoje klasėje ugdyti vaikus, kurių sutrikimai pasireiškia panašiais elgesio ypatumais), prie klasių įrengti nusiramavimo kambarius.

Vaikų globos namai turi informuoti VTAS apie vaiko atvykimą į Mokyklą.

17.2. Mokiniams, kuriems nustatyti hiperkineziniai sutrikimai, turi būti aiškiai struktūruota ugdymo aplinka ir veikla. Rekomenduotinos ilgalaikės priemonės, skirtos aktyvumui reguliuoti, psichoterapija, medikamentinis gydymas ir kitos sveikatos priežiūros paslaugos. Šiems mokiniams, atsižvelgus į jų poreikius, būtina teikti psichologinę, specialiąją pedagoginę, socialinę pedagoginę pagalbą. Mokiniams, turintiems elgesio sutrikimų, tikslinga taikyti kognityvinės elgesio terapijos metodus, ugdyti socialinius įgūdžius, išskirtiniais (ūmiais) atvejais rekomenduojama taikyti medikamentinį gydymą. Būtina tinkamai parinkti specialiąsias mokymo priemones, padedančias kompensuoti sutrikimus. Pagal poreikį teikti vaikų ir paauglių psichiatrų, klinikinių psichologų konsultacijas.

17.3. Rekomendacijose atkreiptas dėmesys, kad Mokykloje būtina didinti individualios ir grupinės psichoterapijos paslaugų prieinamumą, didinti švietimo pagalbos mokiniui specialistų (psichologų, specialiųjų pedagogų ir kitų) etatų skaičių, sudaryti galimybę klasėse dirbti mokytojų padėjėjams. Taip pat rašte pažymėta, jog konkrečią mokinio mokymosi mokykloje trukmę, sveikatos priežiūros paslaugų ir kitų priemonių būtinybę turėtų nustatyti mokyklos specialiojo ugdymo komisija kartu su savivaldybės pedagoginės psichologinės tarnybos deleguotu asmeniu, mokyklos steigėjo atstovu bei gydytoju vaikų ir paauglių psichiatru. Specialistų nuomone, siekiant

nustatyti taikomų priemonių mokiniams veiksmingumą bei išvengti nereikalingos buvimo sanatorinėje mokykloje trukmės, Mokykloje rekomenduotini tarpiniai mokinių mokymosi bei sveikatos būklės įvertinimai.

17.4. Rašte pažymėta, jog mokiniui, išvykstančiam iš Mokyklos, mokyklos specialistų komanda turėtų parengti rekomendacijas dėl tolesnio ugdymo ir jas perduoti mokyklai, kurioje mokinsys tęs mokymąsi. Rekomendacijose turėtų būti nurodyti vaiko ugdymo ir jo elgesio keitimo būdai ir metodai, kurie iš jų buvo veiksmingi, kas gali išprovokuoti agresyvumo ar kitokio nepageidaujamo elgesio proveržius, kas padeda jų išvengti, turi būti pateikta visa informacija apie vaiko elgesio ypatumus, kurie padėtų mokytojui integruoti vaiką į ugdymosi aplinką.

18. Šilutės rajono savivaldybės tarybos 2010-10-28 sprendimu Nr. 1539 patvirtintame Mokinių priėmimo į Švėkšnos sanatorinę mokyklą tvarkos apraše nurodyta, kad į Mokyklą ugdytis pagal pradinio ir pagrindinio ugdymo programą priimami mokiniai, turintys elgesio, emocijų ir socialinės raidos sutrikimų. Į Mokyklą priimami asmenys, kuriems nustatyti šie sutrikimai: 1) 4.6.1 F 90 – hiperkineziniai sutrikimai (išskyrus F 90.0 – aktyvumo ir dėmesio sutrikimai); 2) 4.6.2 F 91 – elgesio sutrikimai; 3) 4.6.3. F 92 – mišrūs elgesio ir emocijų sutrikimai; 4) 4.6.4 F 06 – kiti psichikos sutrikimai dėl galvos smegenų pažeidimo, disfunkcijos ir somatinės ligos; 5) 4.6.5 F 07 – asmenybės ir elgesio sutrikimai dėl galvos smegenų ligos, pažeidimo ir disfunkcijos, jei šių sutrikimų simptomatikoje vyrauja elgesio sutrikimai arba jie išsivysto patyrus galvos smegenų traumas; 6) 4.6.6 F 07.8 – kiti organiniai asmenybės ir elgesio sutrikimai dėl galvos smegenų ligos, pažeidimo ir disfunkcijos; 7) 4.6.7 įvairūs ligų, išvardintų ankstesniuose punktuose, ir sutrikimų, nustatytų specialiųjų poreikių asmenų sutrikimų ir jų laipsnių nustatymo ir specialiųjų poreikių asmenų priskyrimo specialiųjų ugdymosi poreikių grupei tvarkos apraše, deriniai.

Priėmimo metu buvo būtina pateikti vaiko sveikatos pažymėjimą (forma 027-1/a) bei gydytojo, vaikų ir paauglių psichiatro išvadą dėl ligos (forma Nr. 046/a), pedagoginės psichologinės tarnybos pažymą dėl pedagoginio psichologinio asmens specialiųjų ugdymosi poreikių įvertinimo ir pažymą dėl specialiojo ugdymo skyrimo specialiųjų poreikių asmeniui ir kt. dokumentai. Mokiniams, kurie išvyksta iš Mokyklos, pateikiamas gydytojo - psichiatro išrašas apie mokinio gydymą, pažyma apie vaiko pasiekimus, mokinio charakteristika, kurioje pateikiama kokios priemonės buvo taikytos elgesio korekcijai, pasiekimų vertinimo lapas. Rekomendacijos kaip toliau dirbti su mokiniu pateikiamos pagal pareikalavimą.

Minėta Mokinių priėmimo į Mokyklą tvarka buvo pakeista, Šilutės rajono savivaldybės tarybai 2012-02-23 sprendimu Nr. T1-307 patvirtintus Mokinių priėmimo į Šilutės rajono savivaldybės bendrojo ugdymo specialiąsias mokyklas tvarkos aprašą. Mokinių priėmimo į Šilutės rajono savivaldybės bendrojo ugdymo specialiąsias mokyklas tvarkos apraše nurodyta, kad: 1) į specialiąsias mokyklas priimami asmenys dėl įgimtų ar įgytų sutrikimų turintys didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių; 2) į specialiąsias mokyklas mokiniai priimami iš visos šalies eiliškumo tvarka, atsižvelgiant į dokumentų padavimo datą. Esant vietų stygiui, pirmumo teise priimami mokiniai iš Šilutės rajono savivaldybės teritorijos; 3) į Švėkšnos specialiąją mokyklą mokyti priimami asmenys, neturintys intelekto, įvairiapusių raidos sutrikimų, kuriems nustatyti elgesio sutrikimai (prieštaraujančio neklusnumo sutrikimas, elgesio sutrikimas (asocialus elgesys) ar (ir) emocijų sutrikimai (nerimo spektro sutrikimas, nuotaikos spektro sutrikimas).

19. Iš tyrimo metu surinktos medžiagos bei to, kas išdėstyta pažymos 1-18 punktuose, darytinos šios **išvados**:

19.1. Tiek tarptautiniai, tiek nacionaliniai teisės aktai pripažįsta visų vaikų, taip pat ir specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų, teisę į mokslą. Valstybė yra įsipareigojusi užtikrinti, kad neįgalūs, specialiųjų poreikių turintys vaikai nebūtų šalinami iš bendros švietimo sistemos ir vaikams nebūtų atimta galimybė įgyti nemokamą ir privalomą išsilavinimą, kad visi vaikai turėtų galimybę įgyti integracinį, kokybišką ir nemokamą pradinį, pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą lygiai su kitais asmenimis tose bendruomenėse, kuriose jie gyvena. Salamankos deklaracija (Salamankos deklaracija, Rekomendacijos dėl specialiojo ugdymo tobulinimo, 1994) skelbia, kad turintieji specialiųjų ugdymosi poreikių vaikai turi turėti galimybę lankyti įprastas mokyklas, kuriose ugdymas turi būti jiems pritaikytas. Mokyklos, veiklą grindžiančios inkliuzinio ugdymo filosofija, yra veiksmingiausios priemonės, padedančios kovoti su „kitokių“ diskriminacija ir atskirtimi, padedančios kurti toleranciją skirtybėms pagrįstą visuomenę ir siekiant, kad visi jos nariai įgytų išsilavinimą pagal gebėjimus.

Lietuva, ratifikuodama (2010-05-27, įsigaliojo 2010-06-10) Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvenciją, pripažindama neįgaliųjų teisę į mokslą, įsipareigojo šią teisę įgyvendinti nediskriminuojant ir lygiomis galimybėmis, užtikrinant integracinį visų lygių švietimą (Konvencijos 7 ir 24 straipsniai).

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 14 straipsnio 7 dalis nustato, kad mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymą įgyvendina visos privalomąjį ir visuotinį švietimą teikiančios mokyklos, kiti švietimo teikėjai, atskirais atvejais – mokyklos (klasės), skirtos mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdyti.

Dėl Mokyklos veiklos, susijusios su ugdymu, švietimo pagalbos teikimu ir kt.

19.2. Mokykla veiklą pradėjo 1967 m., kai Švėkšnos sanatorinė mokykla - internatas buvo perorganizuotas iš Švėkšnos internatinės mokyklos (veikė 1959 - 1967 m.). Mokykla buvo skirta mokytis vaikams, sergantiems psichoneurologinėmis ligomis. Mokyklos pavadinimas keistas keletą kartų - iš Švėkšnos sanatorinės mokyklos - internato į Švėkšnos sanatorinę internatinę mokyklą (1996 m.), į Švėkšnos sanatorinę mokyklą (2005 m.), į Švėkšnos specialiąją mokyklą (2011 m.) (pažymos 16 punktas). Nuo 2006 m. Švėkšnos sanatorinė mokykla tapo pavaldi tuometinei Klaipėdos apskrities viršininko administracijai. 2010 m., panaikinus apskričių administracijas, Mokyklos steigėjo (savininko) teisės perėmė Šilutės rajono savivaldybė (pažymos 1.1 punktas).

Pažymėtina, kad įsigaliojus naujos redakcijos Švietimo įstatymui bei kitiems, ugdymo procesą ir kt. švietimo klausimus (mokyklų steigimą ir kt.) reglamentuojantiems teisės aktams, buvo būtina pakeisti Mokyklos statusą. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011-06-29 nutarimu Nr. 768 patvirtintas Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių nuostatas, sanatorijos mokykla yra skirta 7 (6)–16 metų mokiniams, atvykusiems gydytis į medicininės reabilitacijos ir sanatorinio gydymo sveikatos priežiūros įstaigą, toliau mokytis pagal pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, joje taikomas sveikatą tausojantis dienos režimas. Kadangi Mokykla yra ne sveikatos priežiūros įstaiga, o švietimo įstaiga, ji pakeitė statusą ir tapo Švėkšnos specialiąją mokykla (pažymos 16 punktas).

19.3. Atsižvelgus į tyrimo metu surinktą medžiagą, galima teigti, kad nepaisant Mokyklos statuso kaitos, išskirtinumo ir pan., Mokykla neišvengė tęstinio pobūdžio problemų. Teigtina, kad Mokyklą nuolat lydėjo išskirtinės mokyklos, į kurią galima išsiųsti „nepatogius“, „nevaldomus“ vaikus statusas. Nors Mokykla turėjo sanatorinės mokyklos statusą, darytina prielaida, kad ji neatitiko sanatorinės mokyklos sampratos ir neteikė pakankamai paslaugų vaikams, kuriems dėl

ligų ar patologinių būklių buvo reikalingas ilgalaikis sveikatą tausojantis režimas. Atsižvelgus į vaikų globos įstaigų pateiktą informaciją (pažymos 7-9 punktai), galima daryti prielaidą, kad vaikai į Mokyklą buvo siunčiami mokytis manant, jog buvo išnaudotos visos įmanomos priemonės, į Mokyklą žvelgiama kaip į vienintelę ir specializuotą ugdymo įstaigą, galinčią sėkmingai išspręsti vaikų elgesio ir ugdymo(si) problemas (pažymos 7-9 punktai).

19.4. Pažymėtina, kad vaikų priėmimo į Mokyklą tvarka, kuri, nors ir buvo tobulinama, teiktos Rekomendacijos, siekiant tinkamai užtikrinti Mokykloje besimokantiems vaikams teikiamą pagalbą (pažymos 17 punktas), kėlė problemas, nes tiek Mokyklos steigėjas, tiek pati Mokykla abejojo kai kurių vaikų diagnozių objektyvumu, vaikų ugdymo(si) Mokykloje tikslingumu ir pagrįstumu (pažymos 1, 3 ir 4, 5, 6.4 punktai).

Galiojusiose mokinių priėmimo į Mokyklą tvarkose buvo reikalaujama pateikti vaiko sveikatos pažymėjimą ir gydytojo - vaikų ir paauglių psichiatro išvadą bei kitus dokumentus (pažymos 18 punktas). Analizuojant pateiktus medicinos dokumentus dėl priėmimo į Mokyklą, pastebėtina, jog gydytojų išrašuose iš medicininių dokumentų (Forma Nr. 027/a) pateiktos rekomendacijos dėl tolesnių pagalbos priemonių iš esmės neatitiko Mokyklos paskirties ir vykdomos veiklos, nes išvadose buvo nurodoma „gali būti taikomas sanatorinis gydymas“, „gali gyventi psichoneurologinio profilio stacionarinėje socialinės globos įstaigoje“ (pažymos 6.6 punktas). Pažymėtina, kad šie paminėti atvejai apibrėžia skirtingo pobūdžio paslaugų teikimą - sveikatos priežiūros paslaugų, apmokamų Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšomis ir teikiamomis sveikatos priežiūros įstaigose bei socialinės globos paslaugų, teikiamų socialinės globos įstaigose. Atsižvelgus į minėtas aplinkybes (įrašus vaikų medicininiuose dokumentuose), galima daryti prielaidą, kad specialistai galėjo teikti išvadas ir „siųsti“ vaikus į Mokyklą net neįsigilinę, nesusipažinę su Mokyklos veikla, vykdomais uždaviniais, funkcijomis, realiai ten dirbančiais specialistais bei teikiamų paslaugų bei pagalbos vaikams galimybėmis.

Įvertinant aplinkybę dėl galimai neefektyvaus kompleksinio darbo su vaikais, manytina, jog sveikatos priežiūros specialistai (gydytojai psichiatrai ir vaikų ir paauglių psichiatrai), prieš nukreipdami (rekomenduodami) vaiką ugdytis į dabartinę Švėkšnos specialiąją mokyklą turėtų labai atsakingai įvertinti teikiamų paslaugų galimybes ir jų naudą vaikui, jam ugdantis minėtoje mokykloje, bei atsižvelgti į teisėtus vaiko interesus.

19.5. Pažymėtina, jog atsižvelgiant į Mokyklos nuostatuose ir kituose dokumentuose (pažymos 18 punktas) nurodytus psichikos sveikatos sutrikimus, pagal kuriuos vaikams buvo suteikiama teisė mokytis Mokykloje bei įvertinus priėmimo metu vaikų pateiktus medicinos dokumentus, įrodančius jų tinkamumą, nustatyti atvejai, kai nepilnamečiams taip pat buvo nustatyti ir kiti sutrikimai, pagal kuriuos jie negalėjo būti priimti mokytis. Atkreiptinas dėmesys, jog pagrindinis Mokyklos siekinys yra švietimo pagalba mokiniui, turinčiam sveikatos sutrikimų, todėl, esant aplinkybei, jog dėl nustatyto sutrikimo, mokymasis minėtoje mokykloje gali trikdyti ir pabloginti vaiko sveikatą, jis negali būti ugdomas Mokykloje, nepaisant to, jog pagal vieną iš nustatytų sutrikimų jam suteikiama teisė mokytis joje.

19.6. Ydingi kriterijai ir aiškiai nereglamentuota vaikų priėmimo, vaikų mokymosi Mokykloje tvarka (mokymosi laikas, pratęsimas ir pan.), sudarė sąlygas vaiko teisių ir teisėtų interesų pažeidimui. Vaiko teisių apsaugos kontrolierės nuomone, vaikai į ugdymo įstaigas, kuriose taikomas specialusis ugdymas, psichosocialinė rehabilitacija turi būti nukreipiami ne tik pagal diagnozes, o pagal specialiųjų ugdymosi poreikių lygį.

Pažymėtina, kad pasikeitus teisiniam reglamentavimui, mokiniai į Mokyklą turi būti priimami atsižvelgiant į specialiuosius ugdymosi poreikius, t. y. mokiniai į Mokyklą gali būti priimami tik turintys didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, turintys gydytojo psichiatro įvertinimą, o mokinių, priimtų mokytis Mokykloje iki 2011-09-01, specialieji ugdymosi poreikiai turi būti įvertinti iš naujo (pažymos 15 punktas).

19.7. Vaiko teisių konvencijos 29 straipsnis, Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 34 straipsnio 1 dalis, Švietimo įstatymo nuostatos nustato, kad vaikas turi teisę į mokslą, kuris ugdytų jo bendrą kultūrinį išprusimą, intelektą, sugebėjimus, pažiūras, dorovinę bei socialinę atsakomybę ir sudarytų sąlygas asmenybei vystytis. Vaikas turi teisę į psichologinę, specialiąją pedagoginę, specialiąją, socialinę pedagoginę pagalbą, profesinį orientavimą ir švietimo informacinę pagalbą, sveikatos priežiūrą mokykloje, informaciją apie savo pasiekimų vertinimą ir kitą su mokymusi susijusią informaciją; mokytis savitarpio pagarba grįstoje, psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugioje aplinkoje, turėti higienos reikalavimus atitinkančius mokymosi krūvį ir aplinką (Švietimo įstatymo 46 straipsnio 1 dalis) bei kitas teisės aktuose reglamentuotas teises bei pareigas.

Atsižvelgiant į minėtas teisės aktų nuostatas bei Mokyklos nuostatuose nurodytą įstaigos paskirtį, tikslus ir uždavinius, funkcijas, tyrimo metu surinktą medžiagą, manytina, kad Mokyklai kilo (kyla) sunkumų, siekiant nustatyto tikslo, vykdant uždavinius ir funkcijas, organizuojant darbą su vaikais, dėl to yra apsunkinamas vaikų ugdymo(si), auklėjimo, socializacijos procesas.

Atsižvelgus į tyrimo metu surinktą medžiagą, manytina, kad Mokyklos praktinėje veikloje nėra užtikrinamas tinkamas individualizuoto darbo su vaiku principas, reikalaujantis įgyvendinti individualų veiklos planą kiekvieno vaiko atžvilgiu, atsižvelgiant į konkretaus vaiko nukreipimo į Mokyklą priežastis, problemų pobūdį, individualias vaiko savybes ir pan., vaiko teisių užtikrinimo ir vaiko interesų pirmenybės principas, reikalaujantis, kad Mokyklos veikla būtų orientuota į vaiko teisių užtikrinimą ir apsaugą, pagarbą jam, taip pat saugios aplinkos palaikymo ir bendradarbiavimo principo, reikalaujančio kiekvieną Mokyklos bendruomenės narį gerbti kitų bendruomenės narių teises, laiku pastebėti ir spręsti kylančias problemas, įgyvendinimas, kiekvienam vaikui nėra užtikrinama reikalinga pagalba arba ji yra nekokybiška, nepakankama.

Tyrimo metu surinkta medžiaga (paaiškinimai ir kt.) patvirtina Mokyklos veiklos, Mokyklos administracijos, darbuotojų ir vaikų tarpusavio santykių, saugios aplinkos užtikrinimo ir kt. problemas. Pažymėtina, kad Mokyklos veiklos problemos tęsiasi, tačiau, pastebėtini ir tam tikri siekiai pozityviai jas spręsti - pakeistas Mokyklos statusas, dalyvaujama projektuose, siekiama tapti metodiniu centru, aktyviai Mokyklai padeda, teikdamas pagalbą ir kt., Šilutės rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyrius ir kt.

19.8. Iš tyrimo metu surinktų duomenų matyti (pažymos 5.9 punktas), jog Mokykloje mokiniams teikiamos grupinės ir individualios konsultacijos, tačiau įvertinant tai, kad Mokykloje mokosi apie 100 vaikų su įvairiais elgesio ir emocijų sutrikimais bei į Mokykloje dirbančių specialistų etatų skaičių, pavyzdžiui – specialiojo pedagogo yra tik 0,5 etato ir kt. (pažymos 5 punktas), abejotina, ar Mokykla, turėdama tokius žmogiškuosius ir finansinius išteklius, pajėgi užtikrinti tinkamų ir kokybiškų paslaugų, švietimo pagalbos teikimą.

Atsižvelgus į tyrimo metu surinktą medžiagą, teigtina, kad Mokyklos tikslai ir uždaviniai nebuvo ir nėra tinkamai įgyvendinamos tiek dėl subjektyvių, tiek dėl objektyvių priežasčių: mokinių skaičius nesumažėjo; specialistų trūksta, galimai jų kompetencija nepakankama, individualios ir grupinės psichoterapijos paslaugos vaikams neprieinamos; buitės sąlygos bendrabutyje blogos ir kt. (pažymos 1.4, 3-4 punktais).

Nors Mokykla deklaruoja, jog mokiniams yra teikiama psichologo, socialinio pedagogo, logopedo, specialiojo pedagogo, gydytojo psichiatro ir bendrosios praktikos gydytojo pagalba, naudojamas medikamentinis gydymas, muzikos, dailės, šviesos ir kvapų terapijos, vandens procedūros, gydymas vaistingųjų augalų arbatomis ir kt., abejotina, ar teikiamos paslaugos ir pagalba vaikui yra efektyvi.

Pažymėtina, kad įgyvendinant Vaiko teisių apsaugos konvencijos 25 straipsnio nuostatas, turi būti sistemingai tikrinama globojamo vaiko, esančio globos institucijoje, specialioje mokykloje, gydymo įstaigoje ir pan., padėtis ir tikrinama (aiškinamasi), ar vaikui skirtas gydymas, jo įkurdinimas atitinkamoje institucijoje (vaiko buvimo atitinkamoje institucijoje) atitinka vaiko teises ir teisėtus interesus bei išklauius vaiko nuomone, priimami atitinkami sprendimai. Atsižvelgus į tyrimo metu surinktą medžiagą, darytina prielaida, kad Mokykla apsiriboja tik pasyviu vaiko, jo elgesio stebėjimu, tačiau sistemingai nevertina jo pasiekimų, pokyčių, vaiko padėties ir buvimo Mokykloje pagrįstumo.

19.9. Mokymo, auklėjimo, gydymo ir kitų įstaigų vadovai, auklėtojai ar jiems prilygstantys asmenys, šių įstaigų administracija atsako už jų prižiūrimų vaikų auklėjimą. Jeigu šie asmenys nevykdo savo pareigų arba vykdo jas netinkamai, fiziškai, psichiškai žaloja auklėtinius arba kitaip pažeidžia vaiko teises, jie atsako įstatymų nustatyta tvarka (Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 57 straipsnio 2 dalis). Mokyklos personalo galimi neteisėti veiksmai (smurtas) vaikų atžvilgiu, smurtas tarp vaikų, netoleruotinas ir negali būti pateisinamas jokiomis aplinkybėmis.

Vaikas gali atlikti priešingą teisei veiką (pavyzdžiui, sumušti bendraklasį ir pan.) tokioje vietoje ir tokiu metu, kai jo įstatyminiai atstovai (tėvai, globėjai, rūpintojai) negali realizuoti savo teisės ir pareigos į tėvų valdžią. Tokios situacijos galimos, kai vaikai yra ne tiesioginėje tėvų, o įstatymais įgalios vykdyti vaikų auklėjimą įstaigos priežiūroje: ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, mokykloje ir pan. (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007-07-19 nutarimas byloje Nr. N-444-1379-07). Tokiu atveju, už vaiko priežiūrą švietimo įstaigoje, visų vaikų saugumą yra atsakingas įstaigos vadovas, kuris privalo užtikrinti bendradarbiavimu grįstus santykius, sveiką, saugią, užkertančią kelią bet kokioms smurto, prievartos apraiškoms ir žalingiems įpročiams aplinką (Švietimo įstatymo 59 straipsnio 5 dalies 3 punktas).

Minėtos vaiko teisės įgyvendinimas priklauso nuo visos Mokyklos bendruomenės, darbo organizavimo, darbuotojų kvalifikacijos ir pan. Vaikų, jų įstatyminių atstovų (tėvų, globėjų, rūpintojų) ir Mokyklos darbuotojų santykiai, pirmiausia turi būti grįsti abipuse pagarba vienas kitam, tolerancija, supratingumu. Mokyklos darbuotojai savo darbe, ugdydami ir puoselėdami vaikų dvasines ir fizines galias, privalo atsižvelgti į kiekvieno vaiko individualius poreikius ir asmenybę, bendrauti su jais pagarbiai ir korektiškai.

Mokykla turi pasitvirtinusi Tvarką dėl darbuotojų ir mokinių veiksmų patyrus smurtą, kurioje nurodyta, jog apie smurto atvejį Mokykla turi informuoti VTAS (pažymos 5.6 punktas), tačiau, atsižvelgiant į VTAS pateiktą informaciją (pažymos 3 punktas), jog Mokykla niekada nesikreipė ir neprašė pagalbos, darytina prielaida, kad Mokykla vengia bendradarbiauti su VTAS bei teikti informaciją apie smurto atvejus ir kitus galimus vaiko teisių pažeidimus.

Pažymėtina, kad tiek Mokyklos vadovas, tiek administracija privalo organizuoti darbą taip, kad vaikams būtų užtikrinta saugi mokyklos aplinka, saugumas pamokų ir pertraukų metu, o kiekvienas žinomas netinkamas vaiko elgesys (mokinio taisyklių pažeidimas ir kt.) būtų tinkamai įvertintas, aiškinamasi tokio elgesio priežastys ir, esant poreikiui, teikiama kvalifikuota švietimo pagalba. Mokykla, pasitelkdama socialinius partnerius (policija, VTAS ir kt.), sprendama smurto,

patyčių problemą, mokinių saugumo užtikrinimo klausimą, ugdymo(si) problemas, turėtų nuolat vertinti teikiamos pagalbos mokiniams veiksmingumą bei ieškoti efektyviausių priemonių, užtikrinančių pozityvų vaikų elgesį Mokykloje.

Įvertinant tyrimo metu nustatytas aplinkybes (surinktą tyrimo medžiagą), teigtina, kad Mokykloje pažeidžiama vaiko teisė mokytis savitarpio pagarba grįstoje, psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugioje aplinkoje, turėti higienos reikalavimus atitinkančią mokymosi aplinką (Švietimo įstatymo 47 straipsnio 1 dalies 7 punktą).

9.10. Vaiko teisių konvencija bei Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas įtvirtina vaiko teisę visapusiškai ir harmoningai vystytis, vaiko apsaugą nuo neigiamos socialinės aplinkos (alkoholinių gėrimų, rūkymo, psichotropinių medžiagų vartojimo ir pan.) bei įpareigoja vaikams ugdyti nuostatą prieš rūkymą ir alkoholinių gėrimų vartojimą (Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 44 straipsnio 1 dalis).

Atsižvelgus į tyrimo metu surinktą medžiagą, teigtina, kad vaikų rūkymo problema Mokykloje yra aktuali (pažymos 4.7 punktą), mokinių rūkymo ir alkoholio vartojimo problema lieka neišspręsta, todėl Mokykla, bendradarbiaudama su policijos pareigūnais ir kt., turi imtis visų priemonių, jog tabako gaminiai ir alkoholis nebūtų prieinami vaikams, bei, siekiant, kad rūkantys ir(ar) alkoholį vartojantys vaikai atsisakytų žalingų įpročių, jiems turi būti suteikta kvalifikuota pagalba (medicininė ir kt.).

Atsižvelgus į tyrimo metu surinktą medžiagą, darytina prielaida, jog policijos pareigūnai nepakankamai bendradarbiauja su Mokykla (pažymos 4.8 punktą). Pažymėtina, kad VTAS net kreipėsi į Šilutės rajono policijos komisariatą dėl glaudesnio ir efektyvesnio bendradarbiavimo su Mokykla (pažymos 4.8 punktą). Manytina, kad policijos pareigūnai turėtų aktyviau pagal kompetenciją padėti Mokyklai spęsti kylančias problemas, ypač susijusias su galimu tabako ir alkoholio pardavimu nepilnamečiams.

9.11. Vaikų, vartojančių narkotines, psichotropines, kitas psichiką veikiančias medžiagas, nustatymo organizavimo tvarkos aprašo (toliau – Aprašas), patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-10-02 nutarimu Nr. 1071), 6 punktą nustato, kad įtarus, jog vaikas yra apsinuodijęs narkotinėmis, psichotropinėmis, kitomis psichiką veikiančiomis medžiagomis ir jo sveikatai ar gyvybei gresia pavojus, mokyklos darbuotojai privalo: suteikti vaikui pirmąją pagalbą; nedelsdami organizuoti vaiko pristatymą į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, o kai reikia skubios medicinos pagalbos, kviešti greitąją medicinos pagalbą ir kt. Pažymėtina, kad Mokykla yra pasitvirtinusi Pagalbos vaikui, apsvaigusiam nuo alkoholio, narkotinių ar kitų psichiką veikiančių, organizavimo tvarką (pažymos 6.2 punktą), tačiau jos nuostatos turėtų būti suderintos su Aprašo nuostatomis. Girtumo laipsnio nustatymas ir kiti veiksmai, susiję su alkoholio vartojimu ir pan., turi būti atliekami laikantis minėto Aprašo ir kitų teisės aktų, nurodytų Apraše, nuostatų.

9.12. Vaiko teisių konvencijos 16 straipsnis pabrėžia vaiko teisę į privatumą. Vaiko teisių apsaugos kontrolierės nuomone, būtina ypatingą dėmesį skirti vaikų, gyvenančių (esančių) institucijose, teisės į privatumą užtikrinimui. Institucijose (vaikų globos namuose, specialiose mokyklose, vaikų socializacijos centruose ir kt.) gyvenantys vaikai gali susidurti su privačių erdvių trūkumu, privataus (šeimoms) gyvenimo aplinkybių, susižinojimo apsaugos ir pan. problemomis. Iš tyrimo metu surinktos medžiagos matyti, kad Mokykloje esantys vaikai praktiškai negali naudotis savo nuožiūra daiktais, asmeniniai jų daiktai prieinami tik leidus darbuotojams, vaikai turi ribotas galimybes susikurti privačias erdves ir pan. (pažymos 3, 4.5 punktai). Atsižvelgus į minėtas aplinkybes, teigtina, kad Mokykloje nėra garantuojama vaiko teisė į privataus gyvenimo apsaugą.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierės nuomone, teisės į gyvenimo privatumą įgyvendinimui Mokykla turi skirti ypatingą dėmesį bei privalo imtis priemonių, kad ši teisė, kaip ir kitos vaiko teisės, būtų tinkamai įgyvendintos.

9.13. Vaikui turi būti užtikrinama fiziškai saugi ir psichologiškai harmoninga gyvenamoji aplinka, kuri turi būti kuo artimesnė šeimos aplinkai ir atitinkanti vaiko asmenines savybes, jo raidos ypatumus, poreikius bei interesus, tačiau, atsižvelgiant į tyrimo medžiagą (pažymos 1.4.3 punktas), teigtina, kad Mokykla negali tinkamai užtikrinti vaiko teisės į gyvenimo sąlygas, būtinas jo fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi (Vaiko teisių apsaugos pagrindų 11 straipsnis). Teigtina, kad Mokykloje nesudarytos galimybės tinkamai ugdyti vaikų socialinius ir savarankiško gyvenimo įgūdžius ir ši situacija nesikeičia (pažymos 3 punktas).

Atsižvelgiant į tyrimo metu surinktą medžiagą, įvertinus Mokyklos veiklą, teigtina, kad Mokykla neužtikrina vaikui sveikos ir saugios mokymosi aplinkos, higienos normas (pažymos 12 punktas) atitinkančios darbo vietos (Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 8 straipsnio 1 punktas, Švietimo įstatymo 46 straipsnio 1 dalies 7 punktas). Nors Mokyklos bendrabutyje higienos normų pažeidimų nenustatyta (pastaba, patikra vykdyta 2009 m. (pažymos 13 punktas), teigtina, jog vaikų gyvenimo Mokyklos bendrabutyje sąlygos nėra tinkamai pritaikytos vaikams ir neatitinka jų poreikių ir, deja, tikriausiai nėra galimybių artimiausių metų jų pagerinti, nes būtinos didelės finansinės lėšos, kurių šiuo metu Mokyklos steigėjas (savininkas), t. y. Šilutės rajono savivaldybė, neturi (pažymos 2 punktas). Finansinė padėtis (mokyklos ūkio lėšos) gali pagerėti tik 2013 m. (pažymos 15 punktas). Vaiko teisių apsaugos kontrolierės nuomone, atsižvelgiant į vaiko interesų prioriteto principą, Mokyklos steigėjas (savininkas), t. y. Šilutės rajono savivaldybė turi ieškoti finansinių ir kitų galimybių, leidžiančių užtikrinti tinkamas vaikų ugdymo ir gyvenimo Mokykloje sąlygas.

19.14. Švietimo įstatymo 34 straipsnis nustato, kad mokiniui, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių, jeigu jo tėvai, globėjai (rūpintojai) pageidauja, sudaromos sąlygos ugdytis arčiau jo gyvenamosios vietos esančioje ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokykloje, profesinio mokymo įstaigoje arba bet kurioje valstybinėje, savivaldybės (regiono) mokykloje, skirtoje mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių bei tai, kad mokyklą vaikui rekomenduoja pedagoginė psichologinė tarnyba.

Švietimo prieinamumas užtikrinamas pritaikant mokyklos aplinką, teikiant psichologinę, specialiąją pedagoginę, specialiąją ir socialinę pedagoginę pagalbą, aprūpinant ugdymui skirtomis techninės pagalbos priemonėmis mokykloje ir specialiosiomis mokymo priemonėmis, kitais įstatymų nustatytais būdais. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo prieinamumu turi rūpintis savivaldybė, kurios teritorijoje jie gyvena (Švietimo įstatymo 34 straipsnio 2 dalis).

Specialiųjų poreikių turinčių vaikų ugdymas turi būti organizuojamas kuo arčiau jo gyvenamosios vietos. Tai įgalina užtikrinti glaudžius mokyklos ryšius su tėvais (globėjais, rūpintojais), užtikrinti nenutrūkstamą vaiko ir jo tėvų (globėjų, rūpintojų) bendravimą bei jų tarpusavio teisių ir pareigų tinkamą įgyvendinimą. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė pritaria VTAS nuomonei (pažymos 3 punktas), jog dalis Mokykloje besimokančių vaikų galėtų mokytis artimiausioje gyvenamosios vietos bendrojo ugdymo, ar, esant poreikiui ir būtinybei, specialiosiose mokyklose.

19.15. Manytina, kad Mokykloje esančių vaikų netinkamo elgesio, konfliktų su kitais vaikais bei Mokyklos darbuotojais, problemos kyla dėl to, jog Mokykla dėl subjektyvių ir objektyvių

priežasčių neužtikrina Mokyklos veiklos organizavimo, būtino teigiamiems vaikų elgesio pokyčiams, mokymosi motyvacijos ir gebėjimų su(si)gražinimui, pozityvaus mąstymo skatinimui, socialinių ir gyvenimo įgūdžių ugdymui ir pan. Susidariusi situacija Mokykloje, netinkamas vaiko teisių ir jų teisėtų interesų įgyvendinimas, kelia pagrįstą asmenų ir institucijų susirūpinimą.

Abejotina, kad tik vaikų skaičiaus mažinimas ir galimas esamų patalpų renovavimas bei rekonstrukcija leis pasiekti, kad Mokyklos veikla bus organizuojama vadovaujantis palankios ir saugios vaikui aplinkos principu. Vaiko teisių apsaugos kontrolierės nuomone, būtina imtis visų įmanomų priemonių (teisinių, organizacinių, ekonominių ir kt.), jog padėtis Mokykloje gerėtų ir vaikų ugdymo(si) ir gyvenimo Mokykloje sąlygos atitiktų teisės aktuose nustatytus reikalavimus bei vaiko teisėtus interesus.

Atsižvelgiant į teisinį reglamentavimą, Mokyklos veiklą ir pokyčius, užtikrinant specialiuju ugdymosi poreikių turinčių vaikų ugdymą(si) bei jų teisių ir teisėtų interesų užtikrinimą, teigtina, jog Mokyklos veikloje privalo būti vykdomi esminiai pokyčiai, būtini pasiekti šiai švietimo įstaigai nustatytus tikslus, uždavinius bei užtikrinti tinkama vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų vykdymą.

Dėl Mokyklos veiklos, susijusios su vaikų sveikatos priežiūra

19.16. Vaiko teisių konvencijos 24 straipsnyje įtvirtinta vaiko teisė naudotis tobuliausiomis sveikatos sistemos paslaugomis ir ligų gydymo bei sveikatos atstatymo priemonėmis. Valstybės dalyvės siekia visiškai įgyvendinti šią teisę ir imasi priemonių, leidžiančių užtikrinti reikiamą medicinos pagalbą ir sveikatos apsaugą visiems vaikams bei rūpinasi, kad nė vienam vaikui nebūtų atimta teisė naudotis tokiomis sveikatos apsaugos sistemos paslaugomis. Remiantis Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 8 straipsnio nuostatomis, vaiko teisė būti sveikam garantuojama priemonėmis, leidžiančiomis sudaryti vaikui saugią ir sveiką aplinką.

Atliekant tyrimą dėl vaiko teisių pažeidimo Mokykloje, užtikrinant vaikų, kuriems nustatyti elgesio ir emocijų sutrikimai, interesus, buvo analizuojama visa Mokyklos pateiktą informacija (nuostatai, mokinių medicinos dokumentai, įvairūs vidaus tvarkos dokumentai ir pan.). Pažymėtina, jog Rekomendacijos (pažymos 17 punktą), kurios buvo teiktos Mokyklai ir kitoms institucijoms, tyrimo metu buvo svarbi aplinkybė, vertinant Mokyklos pokyčius. Atkreiptinas dėmesys, jog specialistai buvo rekomendavę, jog konkrečią mokinio mokymosi mokykloje trukmę, sveikatos priežiūros paslaugų ir kitų priemonių būtinybę turėtų nustatyti mokyklos specialiojo ugdymo komisija (pastaba, šiuo metu veikia Vaiko gerovės komisija) kartu su savivaldybės pedagoginės psichologinės tarnybos deleguotu asmeniu, mokyklos steigėjo atstovu bei gydytoju vaikų ir paauglių psichiatru. Specialistų nuomone, siekiant nustatyti taikomų priemonių mokiniams veiksmingumą bei išvengti nereikalingos buvimo Mokykloje trukmės, Mokykloje rekomenduotini tarpiniai mokinių mokymosi bei sveikatos būklės įvertinimai, tačiau teigtina, jog minėtos Rekomendacijos nebuvo tinkamai įgyvendintos: iš pateiktų dokumentų matyti, jog minėtos procedūros nevykdomos Mokykloje, nes nėra reglamentuotos; Rekomendacijose pažymėta, jog mokiniui, išvykstančiam iš Mokyklos, mokyklos specialistų komanda turėtų parengti rekomendacijas dėl tolesnio ugdymo ir jas perduoti mokyklai, kurioje mokinsys tęs mokymąsi (pažymos 17 punktą), tačiau buvo nustatyta, kad Mokykla rekomendacijas pateikia tik pagal pareikalavimą (pažymos 18 punktą) ir kt. Iš tyrimo duomenų matyti, jog Mokykloje nėra reglamentuotas dokumentų sąrašas, kuriame būtų numatyta, kokius dokumentus Mokykla privalo pateikti išvykstančiam mokiniui. Teigtina, kad privalomas Mokyklos rekomendacijos, išsamių žinių

apie mokinių pateikimas tėvams, globėjams, (rūpintojams), kitai mokyklai, užtikrintų tinkamos pagalbos vaikui teikimo tęstinumą.

19.17. Atkreiptinas dėmesys, jog pagrindinė Mokyklos veikla yra švietimas, tačiau, įvertinant aplinkybę, jog į šią Mokyklą patenka vaikai, turintys tam tikrų elgesio ir emocijų sutrikimų bei atsižvelgiant į Rekomendacijas, kad Mokyklos specialistai su savivaldybės pedagoginės psichologinės tarnybos deleguotu asmeniu, mokyklos steigėjo atstovu bei gydytoju vaikų ir paauglių psichiatru turėjo nustatyti konkrečių mokiniui būtinų priemonių (taip pat ir sveikatos priežiūros) visumą, todėl, manytina, jog darbas su mokiniu turėjo (turi) būti grindžiamas komandinio darbo principais, kompleksiskai.

19.18. Mokyklos nuostatuose, nurodyta ir kitos ne švietimo veiklos rūšys – kita žmonių sveikatos priežiūros veikla (kodas 86.90).

Atkreiptinas dėmesys, jog pagal Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo nuostatas, įmonės ir įstaigos teisę verstis sveikatos priežiūros veikla įgyja tik Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka gavusios licencijas. Vadovaujantis Asmens sveikatos priežiūros įstaigų licencijavimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007-03-02 įsakymu Nr. V-156, licencija yra išduodama, jeigu įstaiga atitinka teisės aktais nustatytus asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo reikalavimus. Be to, yra atliekama licencijos sąlygų laikymosi priežiūra, kurios tikslas - užtikrinti, kad asmens sveikatos priežiūros paslaugos būtų teikiamos laikantis teisės aktų, reglamentuojančių asmens sveikatos priežiūrą, nustatytų reikalavimų. Licencijos sąlygų laikymosi priežiūra vykdoma planine ir neplanine tvarka

Iš tyrimo surinktų duomenų matyti, jog Mokykloje dirba gydytojas (1 etatas) bei 10 slaugytojų (9,5 etato), tačiau Mokyklai licencija minėtoms sveikatos priežiūros paslaugoms teikti neišduota. Mokyklos administracijos teigimu (pažymos 6.1 punktą), kelis kartus buvo kreiptasi į Valstybinę asmens sveikatos priežiūros veiklai tarnybą prie Sveikatos apsaugos ministerijos dėl licencijavimo, tačiau reikėdavo tobulinti dokumentus.

Pažymėtina, jog fizinių asmenų, įmonių, įstaigų vykdoma sveikatos priežiūros ar farmacinė veikla neturint licencijos ar leidimo yra neteisėta. Aplinkybė, jog Mokykloje yra vykdoma sveikatos priežiūros veikla, kuri yra neteisėta, vertintina itin kritiškai vaikų interesų atžvilgiu. Mokyklos vadovas privalo užtikrinti visų Mokykloje vykdomų veiklos rūšių teisėtumą.

19.19. Atsižvelgus į tyrimo metu surinktą medžiagą bei pačios Mokyklos abejones dėl konkrečių vaikų diagnozių, kyla pagrįstos abejonės dėl kai kurių vaikų nukreipimo ir ugdymo Mokykloje pagrįstumo. Neatmestina prielaida, kad vaiko tėvai, globėjai (rūpintojai) galėjo piktnaudžiauti, siūsdami vaiką mokytis į Mokyklą, pasinaudodami galiojusia, kaip minėta anksčiau, ydinga vaikų priėmimo į Mokyklą tvarka. Tai patvirtina ir Mokyklos pateikta informacija, jog Mokyklai reikėdavo tikslinti vaiko diagnozę (pažymos 5.1, 6.4 punktai).

Atkreiptinas dėmesys į tai, jog galiojusiame Mokinių priėmimo į Švėkšnos sanatorinės mokyklos tvarkos apraše (pažymos 18 punktą) buvo nurodyta, jog priėmimo metu taip pat būtina pateikti ir vaiko sveikatos pažymėjimą (forma 027-1/a), gydytojo, vaikų ir paauglių psichiatro išvadą dėl ligos (Forma Nr. 046/a).

Analizuojant pateiktus medicinos dokumentus, nustatyta, jog priėmimo metu buvo teikiami mokinių medicininiai dokumentai, neatitinkantys minėtame apraše nurodyto reikalavimo. Iš visų pateiktų medicininių mokinių dokumentų matyti, jog buvo pateikiami ne Vaiko sveikatos pažymėjimai (Forma Nr. 027-1/a), o Išrašai iš medicininių dokumentų (Forma Nr. 027/a). O kai kurie dokumentai (pavyzdžiui, pateiktas nepilnamečio (*duomenys neskelbtini*) Vaiko sveikatos

būklės pažymėjimas, išduotas (*duomenys neskelbtini*) VšĮ Pagėgių PSPC Pagėgių ambulatorijos) neatitiko Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004-12-24 įsakymu Nr. V-951 „Dėl statistinės apskaitos formos Nr. 027-1/a „Vaiko sveikatos pažymėjimas“ patvirtinimo“ nustatytos statistinės formos. Pažymėtina, jog vaiko sveikatos pažymėjime nurodomi kiti vaikui nustatyti sveikatos sutrikimai, kurie, mokantis Mokykloje mokslo metus, yra labai reikšmingi. Atsižvelgiant į šią aplinkybę, jog buvo nesilaikoma nustatytos mokinių priėmimo tvarkos ir mokinių medicinos dokumentai neatitiko nustatytos formos, rodo, jog Mokykla nesugebėjo išsireikalauti ir organizuoti mokinių priėmimą pagal patvirtintą reglamentą. Mokyklai buvo pateikti nepilnamečių medicininiai dokumentai (pažymos 6.6 punktas), kuriuose nebuvo nurodyta ne tik įstaiga, kuriai siunčiamas išrašas (šiuo atveju - pateikiamas Išrašas), bet ir nepilnamečio diagnozė, tokiu būdu teigtina, jog, kad Mokykla galėjo priimti mokytis mokinius, kurių dokumentai neatitiko nustatytų reikalavimų bei tuo metu galiojusios mokinių priėmimo tvarkos.

19.20. Pagal pateiktus sveikatos priežiūros įstaigos duomenis apie prirašymo prie įstaigos laiką bei pateiktą Mokyklos informaciją apie mokinių atvykimą į Mokyklą, matyti, jog iš 96 vaikų, tik 71 mokinys buvo prirašytas netrukus po to, kai atvyko. 7 moksleiviai prie sveikatos priežiūros įstaigos buvo prirašyti 2011 m., nors Mokykloje mokosi nuo 2009 m, 14 moksleivių, atvykusių į Mokyklą mokytis 2010 m. prie sveikatos priežiūros įstaigos buvo prirašyti po metų – 2011 m. Anksčiau šioje pažymoje minimose Švietimo ir mokslo ministerijos ir Sveikatos apsaugos ministerijos parengtose Rekomendacijose nurodyta, jog, siekiant užtikrinti šeimos gydytojo paslaugas, mokiniai, atvykę į Mokyklą, turi būti įregistruoti pirminės sveikatos priežiūros centre, tačiau, iš tyrimo duomenų matyti, jog minėta rekomendacija nebuvo tinkamai įgyvendinta ir tokiu būdu vaikams galimai buvo apribotos pirminės sveikatos priežiūros paslaugos, arba Mokyklos administracija pateikė netikslius vaikų į Mokyklą atvykimo duomenis. Pastebėtina, jog analizuojant pateiktus duomenis, tokio pobūdžio atvejais, kai vaikas nurodytu laikotarpiu „prirašytas“ prie UAB „Sveikatos darna“, kai pirminės sveikatos priežiūros paslaugos jam teikiamos kitame centre, yra ne vienintelis. Atsižvelgiant į tyrimo metu pastebėtas aplinkybes, kyla pagrįstų abejonų dėl vaiko teisių apsaugos kontrolierei pateiktų duomenų patikimumo apie prie UAB „Sveikatos darna“ prirašytų Mokyklos mokinių.

Analizuojant Klaipėdos teritorinės ligonių kasos bei UAB „Sveikatos darna“ pateiktus duomenis (pažymos 11 ir 12 punktai) matyti, kad nepilnametis (*duomenys neskelbtini*) prie UAB „Sveikatos darna“ prirašytas 2009-09-24, tačiau 2009-2011 m. minėtam vaikui ne kartą pirminės sveikatos priežiūros paslaugos teiktos VšĮ Biržų rajono savivaldybės poliklinikoje. Nepilnametis (*duomenys neskelbtini*) prie UAB „Sveikatos darna“ buvo prirašytas 2011-09-13, tačiau minėtoje įstaigoje jo apsilankymai fiksuoti jau 2011-04-15, 2011-05-30 bei 2011-06-01. Kiek vėliau, 2011-06-16 jo keli apsilankymai jau fiksuoti VšĮ Marijampolės pirminės sveikatos priežiūros centre. Nepilnametis (*duomenys neskelbtini*), prie UAB „Sveikatos darna“ prirašytas nuo 2009-09-01, tačiau šioje sveikatos priežiūros įstaigoje iki 2011 m. nebuvo fiksuota nei vieno apsilankymo/konsultacijos minėtam nepilnamečiui. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, Mokyklos direktorės L. Navickienės teiginys, jog iš UAB „Sveikatos darna“ kiekvieną trečiadienį šeimos gydytoja atvyksta apžiūrėti vaikų (pažymos 5.2 punktas), kelia pagrįstų abejonų.

19.21. Atsižvelgiant pažymos 5.1 punktą, abejonų kelia Guldymo į sveikatos priežiūros palatas, tvarkos punktas dėl medicinos slaugytojos kompetencijos vykdyti tam tikrus veiksmus. Pункte skelbiama, jog medicinos slaugytoja be gydytojo rekomendacijos gali paguldyti vaiką į sveikatos priežiūros palatą tik iki 2 val., esant tam tikrai situacijai: <...>, kai vaiko emocinė būseną

yra pavojinga pačiam vaikui ar kitiems vaikams. Manytina, jog situacija, kai vaiko emocinė būseną yra pavojinga pačiam vaikui ir kitiems vaikams, turėtų būti sprendžiama ne slaugytojos nurodymu paguldyti 2 valandomis į palatą, bet, pasitelkus kvalifikuotus specialistus, nedelsiant privalo būti organizuojama reikalinga pagalba vaikui. Patvirtintoje tvarkoje minėto punkto formuluotė patvirtintoje tvarkoje kelia abejonių, nesant paaiškinimui/išdėstymui, kaip pagalba vaikui organizuojama toliau.

Dėl vaiko globėjų (rūpintojų) veiklos, siunčiant vaiką mokytis į Mokyklą bei užtikrinant jo teises ir teisėtus interesus

19.22. Vaikas turi teisę turėti tokias gyvenimo sąlygas, kokių reikia jo fizinei, protinei, dvasinei, dorovinei ir socialinei raidai (Vaiko teisių konvencijos 27 straipsnio 1 dalis). Prižiūrėti vaikus, rūpintis jų sveikata, moraliniu ir dvasiniu ugdymu, išlaikyti juos, sudaryti palankias visapusiškos ir darnios raidos sąlygas, kad jie būtų parengti savarankiškai gyventi visuomenėje – visų pirma yra tėvų pareiga. Tačiau vaikas tokią teisę turi neatsižvelgiant į tai, ar šias pareigas jo tėvai gali atlikti ar ne. Vaikui turi būti sudarytos sąlygos, kad minėtos jo teisės būtų įgyvendinamos ir tais atvejais, kai jo tėvų nėra, kai tėvai tų pareigų negali atlikti arba kai tėvų valdžia apribota. Būtent vaiko globa ir rūpyba padeda įgyvendinti vaiko teises, kai šito negali arba nenori daryti jo tėvai.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 3.271 straipsnyje numatytos globėjo (rūpintojo) pareigos: užtikrinti vaiko fizinį ir psichinį saugumą, auklėti vaiką, rūpintis vaiko laisvalaikio, atsižvelgiant į jo amžių, sveikatą, išsivystymą, bei polinkius. Globėjo (rūpintojo) pareigos iš esmės sutampa su tėvų pareigomis savo vaikams. Vaiko globėjas (rūpintojas) turi pareigą rūpintis, kad vaikas būtų apsaugotas nuo bet kokio išnaudojimo ar kitokių veiksmų, kurie gali būti pavojingi jo sveikatai ir fizinei, protinei, dvasinei, dorovinei ir socialinei raidai. Jis turi vaiką ginti nuo bet kokio fizinio ir psichinio smurto, kitokio poveikio, nuo visų kitų formų išnaudojimo, darančio kokią nors žalą vaiko gerovei. Kaip ir tėvai, globėjai (rūpintojai) turi pareigą rūpintis vaiko sveikata ir mokymusi. CK 3.272 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad vaiko globėjas (rūpintojas) yra vaiko atstovas pagal įstatymą ir gina jo teises ir teisėtus interesus.

19.23. Socialinės globos teikimo likusiems be tėvų globos vaikams, vaikams su negalia, socialinės rizikos vaikams principus ir charakteristikas reglamentuoja bei privalomus socialinės globos įstaigų teikiamos ilgalaikės, trumpalaikės, socialinės globos kokybės reikalavimus nustato Socialinės globos normų aprašo 1 priedas „Likusių be tėvų globos vaikų, socialinės rizikos vaikų, vaikų su negalia ilgalaikės (trumpalaikės) socialinės globos normos, taikomos socialinės globos namams“.

Pažymėtina, jog vaikų globos namams, kaip instituciniam vaiko globėjui, yra keliami uždaviniai ne tik sudaryti vaikui artimas šeimos aplinkai gyvenimo sąlygas, atitinkančias jo amžių, sveikatą ir brandą, užtikrinti vaikui globos (rūpybos), ugdymo, teikiamų socialinių paslaugų kokybę ir pan., tačiau ir dirbti socialinį darbą su vaiku ir jo tėvais, įgyvendinant vaiko laikinosios globos (rūpybos) planą, bendradarbiauti su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis, sprendžiant socialinio darbo su vaiko tėvų šeima organizavimo, globėjų (rūpintojų) paieškos bei įvaikinimo klausimus, taip pat su vaiko tėvais bei kitais jo artimaisiais giminaičiais, siekiant atkurti ar palaikyti tarpusavio ryšius, sudarančius prielaidas vaikui grįžti į tėvų šeimą.

19.24. Ilgalaikę (trumpalaikę) socialinę globą likusiems be tėvų globos vaikams teikiančių darbuotojų personalo sudėtį ir skaičių pagal įstaigoje globojamų (rūpinamų) vaikų skaičių

reglamentuoja Socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai. Socialinės globos įstaigoje, teikiančioje ilgalaikes (trumpalaikes) socialines globos paslaugas likusiems be tėvų globos vaikams, pagrindiniai darbuotojai, teikiantys globos paslaugas yra socialiniai darbuotojai/socialiniai pedagogai (1 likusiam be tėvų globos vaikui nustatyta 0,22-0,5 etato pareigybės) ir socialinių darbuotojų padėjėjai/socialinių pedagogų padėjėjai (1 likusiam be tėvų globos vaikui nustatyta 0,16-0,25 etato pareigybės). Įstaigoje, atsižvelgiant į vaikų skaičių, gali būti specialusis pedagogas, logopedas, psichologas, slaugytojas, neformalaus ugdymo pedagogai, dietistas bei vyriausiasis socialinis darbuotojas/vyriausiasis socialinis pedagogas.

Minėtų normatyvų 13 punkte numatyta, jog pagrindiniai darbuotojai, teikiantys ilgalaikės (trumpalaikės) socialinę globos paslaugas vaikams su negalia taip pat yra socialiniai darbuotojai/socialiniai pedagogai (1 likusiam be tėvų globos vaikui nustatyta 0,18-0,29 etato pareigybės), socialinių darbuotojų padėjėjai/socialinių pedagogų padėjėjai (1 likusiam be tėvų globos vaikui nustatyta 0,42-0,7 etato pareigybės), pedagogai (specialus pedagogas, neformalaus ugdymo pedagogai ir kiti pedagogai) (1 likusiam be tėvų globos vaikui nustatyta 0,1-0,2 etato pareigybės) ir slaugytojo padėjėjas (1 likusiam be tėvų globos vaikui nustatyta 0,02-0,03 etato pareigybės). Atsižvelgiant į vaiko negalios sunkumą yra numatytos ir kitos papildomos pareigybės, t. y. slaugytojas ir kineziterapeutas. Įstaigoje, atsižvelgiant į vaikų skaičių, gali būti gydytojas (pediatras, psichiatras, neurologas), psichologas, logopedas, dietistas, vyriausiasis socialinis darbuotojas/ vyriausiasis socialinis pedagogas bei vyriausiasis slaugytojas.

Atkreiptinas dėmesys, jog į globos įstaigas vaikai patenka dažniausiai patyrę įvairias psichologines traumas, jie pasižymi nervingumu, impulsyvumu, emocinių ryšių sutrikimu, nuolatinio nesaugumo jausmu, užslėptu pykčio ir pavydo jausmu ir kt. Dėl šių priežasčių socialinis darbas su tokiais vaikais turi būti nuoseklus, sistemingas bei nepertraukiamas.

Socialinei globai vaikui teikti sudaromas ISGP, kuriame pateikiama detali informacija apie vaiką, jo šeimą, informacija iš šeimos gydytojo apie vaiko sveikatos būklę, numatoma, kokiomis priemonėmis bus siekiama socialinės globos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo, detalizuojamos paslaugos (socialinės, sveikatos, ugdymo ir kitos), kurios vaikui bus teikiamos, rašomos žymos apie periodiškai vykdomą ISGP peržiūrą (kokie buvo pokyčiai, kas patikslinta) ir kita, tačiau iš aukščiau minėtų globos įstaigų pateiktos informacijos matyti, jog vaikai, kurie gyvena ir mokosi Mokykloje, į globos įstaigą grįžta dažniausiai tik mokinių atostogų metu. Mokyklos teisės aktai nenumato pareigos vykdyti ISGP numatytas priemones, kadangi tai yra ugdymo, o ne socialinių paslaugų įstaiga, todėl ir pagrindiniai darbuotojai, dirbantys tiesiogiai su vaikais yra auklėtojai, mokytojai ir slaugytojai. Todėl darytina išvada, jog ISGP numatytos priemonės mokslo metų eigoje nėra vykdomos, o jų vykdymo efektyvumas tik moksleivių atostogų metu, kelia abejonių.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, jog, pagal patvirtintus etatus, tiek Mokykloje, tiek vaikų globos namuose gali dirbti vaikams pagalbą teikiantys specialistai (psichologas, specialusis pedagogas ir kt.), todėl teigtina, kad vaikas tokią pačią pagalbą, tokia pačia apimtimi, kurią gauna Mokykloje, gali gauti ir vaikų globos namuose bei lankydamas artimiausiai esančią bendrojo ugdymo mokyklą, kuri teikia švietimo pagalbą. Nors vaikų globos namai teigia, kad išnaudojo visas įmanomas pagalbos vaikui priemones (pažymos 7-9 punktai), pažymėdami, jog trūksta kompleksinių paslaugų ir pagalbos vaikui ir jo šeimai, manytina, kad globėjai (rūpintojai) neišnaudoja visų galimybių padėti vaikui, o dalį pareigos tinkamai globoti (rūpintis) ir ugdyti vaiką perkelia Mokyklai.

Pažymėtina, kad vaikų globos namai, kaip ir Mokykla, sprenddami vaikų elgesio ir kt. problemas, gali naudotis, pavyzdžiui, psichikos sveikatos centrų ir kitų specializuotų įstaigų teikiamomis paslaugomis. Nors vienas iš vaikų siuntimo į Mokyklą motyvus yra galimai Mokykloje nuolatinė vaikų ir paauglių psichiatro priežiūra, psichoterapija ir pan., iš tyrimo metu surinktos medžiagos matyti, kad Mokykla praktiškai neturi tokio specialisto (pažymos 1.4.4 punktą) ir tinkamai tokios paslaugos teikimo vaikui negali užtikrinti. Galima teigti, kad globėjų (rūpintojų) lūkesčiai, nukreipiant vaiką mokytis Mokykloje, galbūt tikintys veiksmingesnės pagalbos vaikui teikimo, vertintini kritiškai.

19.25. Analizuojant pateiktą informaciją (medicinos dokumentų ir vaiko individualios socialinės globos planų kopijas) apie vaikams planuotą ir teiktą pagalbą (taip pat ir psichologo konsultacijas, kurios buvo rekomenduotos gydytojų), matyti, jog įrašai Vaiko individualios socialinės globos plane dažnai atlikti gana deklaratyviai, nėra išsamios ir aiškios informacijos apie tai, kokių pokyčių buvo siekiama konsultacijų metu, kokie konsultacijų rezultatai, kokie kiti galimi problemos sprendimo būdai (naujos paslaugos ir pan.).

Analizuojant vaikų globos namų pateiktą informaciją, kyla pagrįstų abejonų, ar vaikų globos namai iš tiesų įgyvendino išdėstytas aplinkybes, jog globotiniams (rūpintiniams), kurie buvo nukreipti į Mokyklą, buvo išnaudotos visos įmanomos pagalbos priemonės, siekiant suteikti pagalbą jų gyvenamojoje vietoje: skirtos psichologų, psichiatrų, socialinių darbuotojų, socialinių pedagogų konsultacijos, pagal galimybes įtraukti šių vaikų šeimų nariai. Analizuojant pateiktus duomenis, teigtina, jog globėjo (globos įstaigos) veikla buvo labiau orientuota į minėtų nepilnamečių elgesio stebėseną (elgsenos fiksavimą – „ka veikė“), apsilankymus pas gydytojus, o ne į priemonių, kuriomis būtų siekiama pokyčių, ieškojimą, įgyvendinimą ir pan. Tokiu būdu, teigtina, jog užtikrinant elgesio problemų turinčių vaikų interesus, globėjo (rūpintojo) pareigų vykdymas vertintinas kritiškai.

Pastebėtina, jog globėjas (rūpintojas) privalo imtis visų įmanomų būdų ir priemonių, užtikrinant gydytojo vaikams paskirtų vaistų vartojimą, todėl tokie globėjo (rūpintojo) teiginiai (pažymos 8.3 punktą), jog vaikai atsisako gerti vaistus arba jie tiesiog tuo metu būna savavališkai pasišalinę iš globos namų, arba dėl sveikatos būklės atsisako psichologinės pagalbos ir dėl to jie siunčiami mokytis į Mokyklą, vertintini ypatingai kritiškai.

19.26. Svarbu pažymėti ir tai, kad Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas pažymi, jog institucinės globos atveju būtina užtikrinti, kad apgyvendinimas globos institucijoje neigiamai nepaveiktų tėvų – vaikų santykių, kad nenutrūktų institucijoje gyvenančių vaikų ryšiai su šeima, todėl vaikas turi būti apgyvendinamas kuo arčiau jo gyvenamosios vietos. Šeimos ryšių išsaugojimo galimybė, nustačius vaikui globą (rūpybą), labai priklauso nuo socialinių paslaugų, socialinės paramos ir kt. užtikrinimo vaiko šeimai, jų efektyvumo ir pan., tačiau nukreipus globojamą (rūpinamą) vaiką mokytis į Mokyklą, nėra užtikrinamas, kaip rodo tyrimo medžiaga, jo socialinių ryšių su tėvais, šeimos nariais ar artimais giminaičiais palaikymas ir stiprinimas.

19.27. Švietimo įstatymo 47 straipsnio 2 dalis nustato tėvų (globėjų, rūpintojų) pareigas: sudaryti vaikui sveikas ir saugias gyvenimo sąlygas, gerbti vaiko asmenybę, apsaugoti jį nuo smurto, prievartos ir išnaudojimo, užtikrinti, kad vaikas laiku pasitikrintų sveikatą; ugdyti vaiko vertybines orientacijas, kontroliuoti ir koreguoti jo elgesį; užtikrinti vaiko parengimą mokyklai, jo mokymąsi pagal pradinio ir pagrindinio ugdymo programas iki 16 metų; dalyvauti parenkant vaikui, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo programą ir mokyklą; bendradarbiauti su mokyklos vadovu, kitu švietimo teikėju, mokytojais, kitais specialistais, teikiančiais specialiąją,

psichologinę, socialinę pedagoginę, specialiąją pedagoginę pagalbą, sveikatos priežiūrą, sprendžiant vaiko ugdymosi klausimus ir vykdyti jų rekomendacijas ir kt.

Dauguma vaikų galimybę grįžti į namus turi tik atostogų metu, kadangi dėl didelio atstumo tėvai ir globėjai (rūpintojai) negali, o galbūt ir nenori, paimti vaikų savaitgaliais. Tai viena iš priežasčių, dėl kurių vaikai bėga iš Mokyklos (pažymos 1.4.5 ir 5.7 punktai). Tėvai, globėjai (rūpintojai) nepakankamai aprūpina vaikus mokymosi priemonėmis, drabužiais, avalyne, asmens higienos priemonėmis ir t.t. Iš Mokyklos pateiktos informacijos matyti, kad globėjai (rūpintojai) dažniausiai su Mokykla ryšius dažniausiai palaiko tik telefonu, el. pašto pagalba ir pan.

Nepilnamečio (*duomenys neskelbtini*) atvejis (pažymos 5.10 punktas) patvirtina, jog globėjas (rūpintojas) su Mokykla nepakankamai bendradarbiavo, spręsdamas vaiko elgesio ir ugdymo(si) problemas ir galimai nesiekė tinkamai, kartu su vaiku ir Mokykla, spręsti problemą. Pažymėtina, kad Švietimo įstatymas 46 straipsnio 2 dalies 3 punkto nuostatos įpareigoja vaiką mokytis iki 16 metų. (*duomenys neskelbtini*), kuriam buvo sukakę 16 m., išreiškė pageidavimą netęsti mokymosi Mokykloje, todėl Mokykla organizavo jo grįžimą į vaikų globos namus. Galima daryti prielaidą, kad minėtoje situacijoje vieno nepilnamečio vykimas į namus nebuvo tinkamas Mokyklos sprendimas, tačiau, globėjas (rūpintojas), būdamas rūpestingas, privalėjo tinkamai bendradarbiauti su Mokykla ir pasirūpinti pozityviu vaiko problemos sprendimu, vaiko grįžimu namo. Minėtas ir kiti atvejai leidžia teigti, kad vaikai gali būti palikti likimo valiai, pasijusti, jog jie niekam nereikalingi ir pan.

Atsižvelgus į tyrimo medžiagą, darytina prielaida, kad tėvai, globėjai (rūpintojai) vengia nustatytų jiems kaip tėvams, globėjams (rūpintojams) pareigų vykdymo, nesilaiko Švietimo įstatyme nustatytos pareigos bendradarbiauti su Mokykla (pažymos 5.4 punktas).

Vertinant globos įstaigose globojamų (rūpinamų) vaikų nukreipimą mokytis į Mokyklą, pažymėtina, jog globos (rūpybos) įstaiga, kaip įstatyminis vaiko atstovas, turi pareigą ne tik užtikrinti globojamam (rūpinamam) ir laikinai globos namuose apgyvendinamam vaikui tinkamas ugdymo (mokymo, lavinimo ir auklėjimo) sąlygas, tačiau kokybiškas ir globos (rūpybos), socialines paslaugas, sudaryti kitas jam tinkamas sąlygas ir palaikyti aplinką, kurioje jis galėtų saugiai augti, vystytis ir tobulėti bei pasiruoštų savarankiškam gyvenimui visuomenėje. Pastebėtina, jog nukreipus tėvų globos netekusius vaikus mokytis į Mokyklą, globojamo (rūpinamo) vaiko teisės ir teisėti interesai yra pažeidžiami, nes nėra vykdomi pagrindiniai vaiko globai (rūpybai) keliami tikslai ir uždaviniai. Vaiko teisių apsaugos kontrolierės nuomone, tokiais atvejais, atsakingos institucijos (VTAS) privalo vertinti tėvų, globėjų (rūpintojų) veiksmus ir taikyti teisės aktuose nustatytas poveikio priemones.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog vadovaujantis CK 3.271 straipsnio normomis, vaiko globėjas (rūpintojas), spręsdamas klausimus, susijusius su vaiko interesais, privalo bendradarbiauti su suinteresuotomis valstybės ir vietos savivaldos institucijomis. Vaiko globėjas (rūpintojas) nėra visiškai savarankiškas vykdydamas savo pareigas. Vaiko globą (rūpybą) prižiūrinčios institucijos gali duoti reikiamų patarimų, suteikti pagalbą rūpinamais klausimais, padėti parengti vaiko globos (rūpybos) planą ir panašiai. Tokiu būdu teigtina, kad vaikų globos namai, kurių vaikai mokosi Mokykloje, turėjo pareigą konsultuoti bei informuoti vaiko teisių apsaugos skyrius apie ugdymo įstaigos pakeitimą bei siuntimą į Mokyklą pažymos 17 punktas).

19.28. Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 35 straipsnio 2 dalies 2 punktas nustato, kad atsižvelgdami į vaiko amžių ir jo išsilavinimo lygį, tėvai arba kiti teisėti vaiko atstovai turi teisę

parinkti švietimo įstaigą, mokymosi formą bei metodus pagal vaiko protines ir fizines galias, įsitikinimus ir gabumus, atsižvelgdami į vaiko nuomonę.

Iš tyrimo medžiagos matyti, kad vaikai nėra parengti mokytis Mokykloje, tėvai, globėjai (rūpintojai) nepaaiškina vaikams, kodėl jie turi tęsti mokymąsi minėtoje mokykloje, kiek laiko jie ten praleis, kaip vyks jų pasiėmimas ir t.t., arba paaiškina klaidingai, nurodydami, kad dėl netinkamo elgesio jie privalo mokytis Mokykloje (pažymos 1.4.8 punktas). Dažnai vaikams pasiūloma rinktis vykti į Mokyklą arba socializacijos centrą (pažymos 1.4.8 punktas). Vaikai atvyksta į mokyklą, suprasdami, jog papuolė į šią Mokyklą už bausmę (pažymos 14.2 punktas). Atsižvelgus į minėtas aplinkybes, teigtina, kad vaikams Mokykla parenkama neatžvelgiant ir neatsiklausiant jų nuomonės, t. y. pažeidžiant jų teisę išsakyti nuomonę, būti išgirstam ir išklausytam (Vaiko teisių konvencijos 12 straipsnis).

Vaiko nuomonei ir vaiko dalyvavimui nėra visuomet skiriamas reikiamas dėmesys, taip pat tiek specialistų tarpe, tiek valstybėje ir visuomenėje dar trūksta suvokimo dėl vaiko teisės reikšti savo nuomonę ir dalyvauti su juo susijusių klausimų sprendime ar kitoje veikloje. Reikalavimas išklausti vaiko nuomonę bei užtikrinti vaiko dalyvavimą praktikoje (šeimoje, mokykloje, globos įstaigoje ir kt.), negali būti vertinamas kaip tam tikras būtinas formalumas, nesigilinant į jo esmę, turinį ir reikšmę.

Remdamasi tuo, kas išdėstyta, atsižvelgdama į tyrimo medžiagą bei vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 10 punktu, 23 straipsnio 1 - 3 dalimis ir 24 straipsnio 2 ir 7 punktais, vaiko teisių apsaugos kontrolierė **nusprendžia**:

1. Įspėti Švėkšnos specialiosios mokyklos direktorę Laimą Navickienę dėl pažymoje nustatytų Mokyklos veiklos trūkumų, sąlygojančių vaiko teisių ir teisėtų interesų pažeidimus (pažymos išvadų 19.2 - 19.21 punktai), ir siūlyti nedelsiant juos pašalinti bei imtis priemonių, kad būtų užtikrinta vaiko teisė ugdytis ir gyventi savitarpio pagarba grįstoje, psichologiškai, dviasiskai ir fiziškai saugioje aplinkoje.

Apie priimtus sprendimus, pateikiant informaciją apie Mokyklos veiklą ir priimtus į Mokyklą mokinius, informuoti vaiko teisių apsaugos kontrolierę iki 2012 m. rugsėjo 15 d.

2. Atkreipti Švėkšnos specialiosios mokykloje steigėjo (savininko) – Šilutės rajono savivaldybės dėmesį į nustatytus Mokyklos veiklos trūkumus ir siūlyti nedelsiant juos pašalinti bei imtis priemonių, užtikrinančių vaiko teises ir teisėtus interesus.

Apie priimtus sprendimus informuoti vaiko teisių apsaugos kontrolierę iki 2012 m. rugsėjo 15 d.

3. Informuoti Švietimo ir mokslo ministeriją apie tyrimą dėl galimo vaiko teisių ir teisėtų interesų pažeidimo Švėkšnos specialiojoje mokykloje bei nustatytus Mokyklos veiklos organizavimo ir vaiko teisių ir teisėtų interesų užtikrinimo trūkumus.

4. Prašyti Šilutės rajono savivaldybės ir Švietimo ir mokslo ministerijos pagal kompetenciją organizuoti (atlikti) Švėkšnos specialiosios mokyklos veiklos patikrinimą ir apie rezultatus, priimtus sprendimus informuoti vaiko teisių apsaugos kontrolierę iki 2012 m. lapkričio 15 d.

5. Prašyti Šilutės rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyriaus nuolat stebėti ir vertinti vaiko teisių ir teisėtų interesų padėtį Švėkšnos specialiojoje mokykloje ir teikti apie tai informaciją vaiko teisių apsaugos kontrolieriui kas du mėnesius.

6. Siūlyti Šilutės rajono policijos komisariatui užtikrinti tinkamą bendradarbiavimą su Švėkšnos specialiąja mokykla bei pagal kompetenciją imtis prevencinių ir kitų priemonių, užtikrinančių tabako ir alkoholio neprieinamumą nepilnamečiams (pažymos išvadų 19.10 punktas).

7. Siūlyti savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriams atkreipti dėmesį į vaikų globos įstaigų, kaip globėjo (rūpintojo), sprendimus nukreipti globojamus (rūpinamus) vaikus ugdytis į Švėkšnos specialiąją mokyklą, aktyviau vertinti tokių sprendimų tikslingumą ir vaikų tėvų, globėjų (rūpintojų) pareigų vykdymą.

8. Atkreipti vaikų globos (rūpybos) įstaigų, kurių globojami vaikai mokosi Mokykloje, dėmesį į nustatytus veiklos trūkumus (pažymos išvadų 19.22 – 19-28 punktai) bei siūlytis nedelsiant imtis priemonių, užtikrinančių tinkamą globėjo (rūpintojo) pareigų vykdymą bei vaiko teisių ir teisėtų interesų įgyvendinimą.

9. Atsižvelgiant į pažymos išvadų 19.4 punktą, kreiptis į Sveikatos apsaugos ministeriją dėl informacijos sklaidos gydytojams specialistams apie Švėkšnos specialiosios mokyklos statuso pasikeitimą ir paskirtį.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė